

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ δελτίο

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ
THE FRIENDS OF THE BENAKI MUSEUM

Η Βιβλιοθήκη του Μουσείου Μπενάκη.
Σπουδαῖο ἔργο καὶ σημαντικές προοπτικές

Αγαπητοί Φίλοι,
Η Βιβλιοθήκη του Μουσείου Μπενάκη δέν εἶναι ύπεροβολή νά χαρακτηρισθεῖ τό κόσμημα του Μουσείου. Τήν ἔχουν ἐπισκεφθεῖ μέρος οργανωμένες ξεναγήσεις πολλά μέλη του Συλλόγου μας, καὶ σήμερα σᾶς κάνουμε μέρος γνωστά πολύ σημαντικά νέα, καθώς στίς πολύτιμες Συλλογές της θά προστεθεῖ ἡ μοναδική καὶ ἀνεκτίμητη Συλλογή του κ. Εύσταθίου Φινοπούλου μέ περισσότερους ἀπό 14.500 τόμους βιβλίων καὶ περιοδικῶν, 3.700 λυτά χαρακτικά, χάρτες, σχέδια καὶ ἐλαιο-γραφίες, 3.400 ἀρχειακές ἐγγραφές καὶ 600 φωτογραφίες μέ βασική θεματική τά ταξιδιωτικά κείμενα τῶν περιηγητῶν του Ἑλληνικοῦ κυρίως χώρου, τίς ἐκδόσεις καὶ τά ιστορικά τεκμήρια τῆς Ελληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τῆς βασιλείας τοῦ Ὀθωνος καὶ τοῦ Φιλελληνισμοῦ.

Η Βιβλιοθήκη εἶναι δημιούργημα τοῦ 1931 ταν-τόχρονα μέ τήν πρώτη λειτουργία του Μουσείου καὶ μέ βασικό πυρήνα της τά προσωπικά βιβλία του μεγάλου εὐεργέτη Ἀντώνη Μπενάκη, μερικές ἔκατοντάδες ἐκδόσεων, κυρίως ιστορίας καὶ τέχνης. Σήμερα ἀριθμεῖ πάνω ἀπό 50.000 τόμους βιβλίων καὶ περιοδικῶν, πού ἀποκτήθηκαν μέ ἀγορές, δωρεές καὶ ἀνταλλαγές, μέ κύριο στόχο τήν ὑποστήριξη τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας τῆς σχετικῆς μέ τά ἐκθέματα καὶ τίς μουσειακές Συλλογές του Μουσείου. Μετά τήν ἀνακαίνιση του κεντρικοῦ κτηρίου τό 2000 ἡ Βιβλιοθήκη παρέμεινε στόν ἴδιο χώρο, ἀναμορφωμένο καὶ διευρυμένο για τήν καλύτερη λειτουργία της.

Στίς πολύτιμες Συλλογές τῆς Βιβλιοθήκης συγκαταλέγονται οἱ ἐνότητες τῶν βυζαντινῶν καὶ μετα-βυζαντινῶν χειρογράφων, οἱ σπάνιες καὶ παλιές ἐκδόσεις τοῦ 15ου-17ου αἰώνα, καθώς καὶ

Μονή Βαρλαάμ στα Μετέωρα. Λιθογραφία επιχρωματισμένη (Αρ. ευρ. 306). Προέρχεται από το βιβλίο του Otto Magnus von Stackelberg "La Grece" (Παρίσι 1834)

τό τμῆμα τῶν περιηγητικῶν ἔργων, μέ τήν πλούσια εἰκονογράφησή τους, μοναδικές πηγές γιά τήν μελέτη του Νεώτερου Ελληνισμοῦ στά χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Τήν είκόνα τῆς Βιβλιοθήκης συμπληρώνουν πολύτιμες ἐκδόσεις τέχνης, ἐλληνικῆς καὶ ξένης, βιβλία ιστορίας, λαϊκῆς τέχνης, λογοτεχνίας, ἐπιστήμης, οἰκονομίας κ.ἄ.

Η Βιβλιοθήκη του Μουσείου Μπενάκη κατατάσσεται στίς μεγάλες εἰδικές Βιβλιοθήκες τέχνης, μή δανειστικές, καὶ ἀποτελεῖ τήν μεγαλύτερη συλλογή μουσείου στόν Ἑλληνικό χώρο. Ή πρόσβαση καὶ ἡ χρήση τοῦ ὑλικοῦ της εἶναι βέβαια ἐλεύθερη στούς μελετητές, γιά τήν καλύτερη ἐξυπηρέτηση τῶν ὄποιων δύλο τό ὑλικό της εἶναι ταξινομημένο καὶ ἀρχειοθετημένο καὶ σέ σύγχρονη ἡλεκτρονική μορφή.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

Στο κατάστρωμα του "Γ. Αδέρωφ"
με την ευκαιρία της Έκθεσης
"Πόλεμος εν πολέμῳ"

N. Βασιλάρης

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΣ

Ησειρά των ξεναγήσεων στα Τμήματα του Μουσείου μας και στις εκθέσεις που έλαβε μέρος συνεχίστηκε και στο παρελθόν εξάμπλιο. Διοργανώθηκαν δύο επισκέψεις στο Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων (3 και 11 Δεκεμβρίου 2003), δύο στην έκθεση στο θαρρητό Γ. Αδέρωφ (17 και 21 Ιανουαρίου), μία στις αίθουσες που φιλοξενούν κοσμήματα του 17ου, 18ου και 19ου αι. (17 Μαρτίου 2004) και δύο παρουσιάσεις των Αρχείων Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής στο αμφιθέατρο του Μουσείου (8 και 13 Δεκεμβρίου 2003).

Η υπεύθυνη των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, κ. Νίκη Ψαρράκη-Μπελεσιώτη, μάς υποδέχθηκε στο ζεστό χώρο των εργαστηρίων, όπου παρουσίασε διεξοδικά τόσο το παρελθόν των προγραμμάτων και τη θεσμοθετήση τους για πρώτη φορά σε ελληνικό μουσείο όσο και για το παρόν και το μέλλον τους. Τα μέλη έμειναν εντυπωσιασμένα από την ποιότητα και την ποσότητα του έργου που έχει ως τώρα συντελεστεί όχι μόνο στα προγράμματα για τα παιδιά της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και στον τομέα των μαθημάτων για ενηλίκους, που διοργανώνονται πλέον κάθε χρόνο με μεγάλη ευρύτητα θεμάτων (βλ. σ. 6 του Δελτίου), καθώς και από την πλούσια εκδοτική παραγωγή του Τμήματος. Τη δραστηριότητά του εκθέτει η κ. Μπελεσιώτη στις σ. 12-13 του τεύχους αυτού, όπου παρατίθενται και ενδιαφέροντα στατιστικά στοιχεία.

Την εντελώς πρωτότυπη έκθεση "Πόλεμος εν πολέμῳ 1912-1913", που διοργανώθηκε από το Γενικό Επιτελείο Ναυτικού και το Τμήμα Ιστορικών Αρχείων του

Μουσείου στους ειδικά για την περίσταση διαμορφωμένους χώρους του πλοίου-μουσείου Θωρηκτού Γ. Αδέρωφ επισκέφθηκαν οι Φίλοι σε δύο πολυμελείς ομάδες. Τα εκθέματα παρουσίασαν οι επιμελητές της έκθεσης, συνεργάτες των Ιστορικών Αρχείων, κ.κ. Μαρία Δημητριάδου και Αλέξανδρος Ζάννας. Οι στόχοι της έκθεσης (που συνεχίζεται ως το φθινόπωρο του 2004) αναλύονται στο Ενημερωτικό Δελτίο Α'-Β'/2003, σ. 9. Παραλλήλως οι Φίλοι ξεναγήθηκαν και στο εσωτερικό και το κατάστρωμα του θρυλικού πλοίου, ενώ παρατέθηκε και μικρή δεξιώση στο "καρέ" των αξιωματικών.

Σε μικρό, αλλά εντυπωσιακό και άκρως αντιπροσωπευτικό δείγμα των νεοελληνικών συλλογών του Μουσείου, τα κοσμήματα του 17ου-19ου αιώνα, ξεναγήθηκαν οι Φίλοι από την κ. Κάτε Συνοδίνονύ, υπεύθυνη του Τμήματος Νεοελληνικού Πολιτισμού και Νεοελληνικής Τέχνης και αγαπητό μέλος του Σωματείου. Καταδείχθηκε ο πλούτος της φαντασίας και η εξαιρετική δεινότητα των τεχνιτών της ελληνικής αργυροχρυσοχοΐας κατά τη διάρκεια αυτών των αιώνων σε αντιπαραβολή και με την ευρωπαϊκή αστική κοσμηματοποιία, η ποικιλία των επιδράσεων που δέχθηκαν από τη Δύση και την Ανατολή, η επιβίωση επί αιώνες και η ζωντανή παρουσία της παράδοσης, η έκταση του ελληνικού κόσμου και των αισθητικών αξιών που εκπροσωπούσε από τα βάθη της Μικράς Ασίας ως τα Ιόνια νησιά και από τη Δωδεκάνησο και την Κοήτη ως την κεντρική Βαλκανική και τον Εύξεινο Πόντο.

Το εθνικής σημασίας έργο που επιτελείται με αθόρυβο τρόπο τα τελευταία εννέα χρόνια στο Τμήμα των Αρχείων Νεοελληνικής

Αρχιτεκτονικής ανέλυσε η επικεφαλής της Επιστημονικής Επιτροπής του Τμήματος, κ. Μάρω Καρδαμίτη-Αδάμη. Την εικόνα που είχαν σχηματίσει οι Φίλοι για τη δραστηριότητά του (βλ. τ. Α'-Β'/2003 του Ενημ. Δελτίου) εμπλούτισε η κ. Αδάμη με την προσδοκή διαφανειών δειγμάτων από πολύτιμα αρχεία που διαφυλάχθηκαν από βέβαιη πολλές φορές καταστροφή, αλλά και με τη διήγηση περιστατικών που αναδείκνυαν το ανθρώπινο στοιχείο στη διαδικασία της ανεύρεσης και απόκτησης τους και το προσωπικό ενδιαφέρον των συνεργατών του Τμήματος.

Υποδεχόμενοι με μεγάλη ικανοποίηση μια νέα προσπάθεια του Μουσείου, οι Φίλοι δέχθηκαν να είναι οι αποκλειστικοί χορηγοί της τέταρτης συναυλίας που οργάνωσε στις 17 Φεβρουαρίου τη Ένωση Ελλήνων Μουσουργών σε συνεργασία με το Μουσείο Μπενάκη, στο πλαίσιο των εκδηλώσεων στη μνήμη του Γιάννη Α. Παπαϊωννου. Στην Αίθουσα Περιοδικών Εκθέσεων του δευτέρου ορόφου, περιβαλλόμενοι από τα αντικείμενα, τις φωτογραφίες, τα δημοσιεύματα, τις παρτιτούρες του μεγάλου μουσουργού που παρουσίαζε την ίδια περίοδο στο κοινό το Τμήμα των Ιστορικών Αρχείων, απολαύσαμε το ρεσιτάλ πιάνου της Αλεξάνδρας Παπαστεφάνου με έργα του συνθέτη και, αντιστικά, έργα του Johann Sebastian Bach. Μέσα από συνθέσεις που κάλυπταν την παραγωγή 50 χρόνων (1936-1986) η διεθνώς καταξιωμένη πιανίστα μάς έδωσε τα στάδια εξέλιξης και ωρίμανσης του Γ.Α. Παπαϊωννου, ως τις αναζητήσεις των όψιμων χρόνων, μέσα από τις οποίες διαμόρφωσε το προσωπικό του ύφος.

Σ.Ι.Α.

Σκουλαρίκια, Κως (αρ. ενρ. Εχρ 265)

ΕΚΔΡΟΜΕΣ

Καθώς η άνοιξη προσφέρεται για εξοδήμους στην αναζωγονημένη ελληνική φύση, προγραμματίστηκαν ημερήσιες εκδρομές και για τους τρεις μήνες της. Στις 13 Μαρτίου επισκεφθήκαμε δύο σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους της Δυτικής Αττικής: τις Αχαρνές και την Ελευσίνα. Η αρχαιολόγος κ. Έλενα Κασσωτάκη ανέλαβε την ξενάγηση στο θολωτό τάφο του 14ου-13ου αι. π.Χ. στις Αχαρνές, τον καλύτερα διατηρημένο της Αττικής. Αν και τα κτερίσματα που ήλθαν στην επιφάνεια (πήλινα και λίθινα αγγεία, όπλα, δύο ελεφαντοστένιες λύρες, κοσμήματα, σφαγιδόλιθοι) δεν εκτίθενται επί τόπου, αλλά στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο των Αθηνών, το ίδιο το κτίσμα είναι εξαιρετικά εντυπωσιακό: σώζεται σχεδόν ακέραιο, με υψηλή θόλο από ασθεντόλιθο και τοιχώματα του δρόμου επενδεδυμένα με δόμους από το ίδιο πέτρωμα. Η ξενάγηση στο χώρο του Ιερού της Δήμητρας και το Αρχαιολογικό Μουσείο Ελευσίνας έγινε με υποδειγματικό επίσης τρόπο από την Επικελήτρια του μουσείου, κ. Πόπη Παπαγγελή. Με υπομονή, παραστατικότητα και ζωντάνια που πρόδιδε μεγάλη αγάπη για το αντικείμενό της, η κ. Παπαγγελή “μύησε” τους Φίλους στα Ελευσίνια Μυστήρια μέσα από την περιδιάθαση στο χώρο (όπως διαμορφώθηκε κατά

τους ρωμαϊκούς κυρίως χρόνους) και τα σημαντικά εκθέματα του μουσείου, που καλύπτουν τη διαχρονική πορεία του ιερού από τους αρχαϊκούς χρόνους ως το τέλος της αρχαιότητος και την καταστροφή του ιερού από τους Βηρυγότθους το 395μ.Χ. Η εκδρομή ολοκληρώθηκε με γέύμα “παρά θίν’ αλός”.

Λίγες ημέρες πριν από το Πάσχα, στις 3 Απριλίου, είχαμε την ευκαιρία να επισκεφθούμε το νέο μουσείο και τον αρχαιολογικό χώρο των Μυκηνών, καθώς και την Τίρυνθα. Η αρχαιολόγος Α' της τοπικής Εφορείας Αρχαιοτήτων, κ. Ελένη Παλαιολόγου, ξενάγησε τους 33 Φίλους στο Αρχαιολογικό Μουσείο των Μυκηνών που εγκαινιάστηκε (επιτέλους!) πριν από λίγους μήνες και όπου εκτίθεται με διδακτικό τρόπο, σύμφωνο με τις νέες μουσειολογικές αντιλήψεις, ένα πανόραμα των ευρημάτων της ακροπόλεως και της ευρύτερης περιοχής των θρυλικών Μυκηνών. Στη συνέχεια περιηγήθηκαμε την ακρόπολη, τον αριστούργηματικό Θησαυρό του Ατρέως και τη γειτονική Τίρυνθα, για να καταλήξουμε στο Ναύπλιο για το μεσημεριανό (ή μάλλον απογευματινό λόγω προχωρημένης ώρας...) γεύμα. Η επιτυχία της εκδρομής οδήγησε στην επανάληψή της, που προγραμματίζεται για τις 12 Ιουνίου.

Δ. Βλερόπολος

Στην είσοδο του θολωτού τάφου των Αχαρνών, έκτη από αριστερά η κ. Έλ. Κασσωτάκη

Σ.Ι.Α.

* Σε συνέχεια και με αφορμή την εκδρομή που πραγματοποίησαν οι Φίλοι στις 17-21 Οκτωβρίου 2003 στην Κωνσταντινούπολη ο υπογράφων παρουσίασε και πάλι στο μικρό αμφιθέατρο του Μουσείου την **Τοπογραφία των αρχαίου Βυζαντίου και της βυζαντινής Βασιλεύουσας πόλης** στις 8 Ιανουαρίου. Με τη δοήθεια τοπογραφικών σχεδίων της πόλης και αρχιτεκτονικών σχεδίων και φωτογραφιών των σωζόμενων μνημείων εξετάστηκαν τα σημαντικότερα στάδια εξέλιξης αυτού του εξέχοντος αστικού συγκροτήματος από τους αρχαϊκούς χρόνους που ιδρύθηκε ως την ύστερη βυζαντινή περίοδο και σχολιάστηκαν τα γνωστά από τις γραπτές πηγές, τις ανασκαφές και τις μελέτες κτίσματα, η μορφή και η λειτουργία τους.

Ανάκτορο των Πορφυρογεννήτου, λεπτομέρεια της νότιας όψης

* Λίγες μέρες αργότερα, στις 22 Ιανουαρίου, δόθηκε διάλεξη στον ίδιο χώρο από το μέλος των Φίλων, κ. Διώνη Ντόντη, με θέμα: **200 χρόνια Ελληνικής παρονομίας στις Ινδίες. 1750-1950**. Η κ. Ντόντη παρουσίασε την εξέλιξη της ελληνικής κοινότητας στην πολυπληθή αυτή χώρα από τη γένεσή της ως την αρχή της παρακμής της, την εμπορική, κοινωνική και πολιτιστική της δράση κατά τη διάρκεια δύο αιώνων, με αναφορές στη σημερινή θλιβερή πραγματικότητα. Οι παριστάμενοι είχαν την ευκαιρία να ακούσουν για ένα άγνωστο κεφάλαιο του παροικιακού ελληνισμού από μία εκπρόσωπό του (η ομιλήτρια γεννήθηκε στο Καράται και μεγάλωσε στην Καλκούτα), η οποία τα τελευταία χρόνια συγκέντρωσε στοιχεία και προφορικές μαρτυρίες από μέλη της κοινότητας, που οδήγησαν στη συγγραφή μονογραφίας για τους Έλληνες των Ινδιών.

Ορφανοτροφείο που έκτισε η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία της Καλκούτας.

Σ.τ. Ι. Αριστοντόπουλος

Δ. Ντόντη

Ίλια Καμπακόφ, “Το πλοίο της ζωής μου”, 1993 (μόνιμη συλλογή Ε.Μ.Σ.Τ.)

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Στο θεματικό αυτό κύκλο συγκαταλέγονται οι περισσότερες εκδηλώσεις του εξαμήνου που πέρασε. Ήταν άλλωστε αναμενόμενο, εφ' όσον η συγκεκριμένη ενότητα εκδηλώσεων αποσκοπεί στο να καταστεί γνωστή στα μέλη του Σωματείου η προσφορά των πολυάριθμων πολιτισμικών οργανισμών που δραστηριοποιούνται στην πρωτεύουσα, οι προσωρινές εκθέσεις που αυτοί οργανώνουν, το σημαντικό έργο που επιτελούν, συχνά αθόρυβα και συστηματικά, χωρίς προσδολή και ενίστε χωρίς τη δυνατότητα επικοινωνίας με το κοινό.

Συνολικά οργανώθηκαν 14 ξεναγήσεις σε 4 ιδρύματα, 1 μουσείο και 4 εκθέσεις. Εντυπωσιακή ήταν η συμμετοχή στις επισκέψεις μας στο **Ίδρυμα Ευγενίδου** (24 Ιανουαρίου, 7 Φεβρουαρίου), που ξεπέρασε τα 70 μέλη. Ύστερα από πολύχρονες εργασίες ανακατασκευής, την προσθήκη νέας πτέρυγας και νέα διαρρύθμιση των χώρων, το εκ βάθρων ανακαίνισμένο πλανητάριο, με τον τελείωτερο διεθνώς μηχανολογικό εξοπλισμό, υποδέχθηκε τις τρεις ομάδες Φίλων. Οι υπεύθυνοι ξενάγησαν τα μέλη στην εξαιρετικά οργανωμένη βιβλιοθήκη, στο αναγνωστήριο και στην προσωρινή έκθεση

“Επιστήμη των Αθηναίων”. Η επίσκεψη ολοκληρώθηκε με την προσδολή στο ψηφιακό πλανητάριο της “Κοσμικής Οδύσσειας”, μιας αναδρομής στην πρόοδο της έρευνας για τον πλανήτη μας και το σύμπαν από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας.

Εκτός από τις επισκέψεις στο ιστορικό και πάντοτε δραστήριο **Λύκειον των Ελληνίδων**, στο μοναδικό στο είδος του **Επιγραφικό Μουσείο** και στα **Γενικά Αρχεία του Κράτους** που επιτέλους δρήκαν την κατάληξη στέγη (βλ. τις σχετικές αναφορές στις διπλανές στήλες), οι Φίλοι έγιναν δεκτοί και στο **Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος** στις 17 Μαρτίου (αφού δεν κατέστη δυνατή η προγραμματισμένη για τις 14 Φεβρουαρίου επίσκεψη, λόγω πυκνής χιονόπτωσης στο κέντρο της Αθήνας!). Ο ...δικός μας Αγαμέμνων Τσελίκας, βασικός συνεργάτης από τα πρώτα χρόνια και ψυχή σήμερα του Ιστορικού και Παλαιογραφικού Αρχείου, αφού παρουσίασε το ιστορικό της ίδρυσης του Αρχείου, τους σκοπούς του, το μεθοδικό και απολύτως γόνιμο τρόπο λειτουργίας του κατά τα τελευταία 30 χρόνια, μοιράσας στη συνέχεια στους παρισταμένους αντίγραφα σελίδων του ιστορικού κώδικα 16

(του 1042) και παρέδωσε ένα κανονικό μάθημα ανάγνωσης –το δο της Α' σειράς Μαθημάτων Ελληνικής Παλαιογραφίας που διοργανώνει κάθε χρόνο με μεγάλη επιτυχία το Ίδρυμα!

Για τα σύγχρονα ρεύματα της τέχνης ενημερώθηκαν οι Φίλοι μέσω δύο επισκέψεων που πραγματοποιήθηκαν στη διεθνή έκθεση **“Outlook”** (βλ. το άρθρο της κ. Έφης Καλλιγά) και τεσσάρων σε δύο εκθέσεις του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης. Με την πρώτη, με τίτλο: **“Σύνοψις 3. Μαρτυρίες: μεταξύ μυθοπλασίας και πραγματικότητας”**, εγκαινιάστηκε ο νέος εκθεσιακός χώρος του Μεγάρου Μουσικής. Έτσι οι Φίλοι είχαν την ευκαιρία κατά τις δύο εκεί επισκέψεις τους (24 και 26 Φεβρουαρίου) να περιηγηθούν και τις νέες, επιδιλλιτικών διαστάσεων, αίθουσες, που άφησαν θετικές και αρνητικές εντυπώσεις. Την ξενάγηση στα έργα ζωγραφικής, γλυπτικής, φωτογραφίας και βίντεο που περιελάμβανε η ίδια η έκθεση ανέλαβε η ιστορικός της τέχνης, κ. Μαρίνα Τσέκου. Με τη βοήθειά της τα μέλη προσπάθησαν να αναγνώσουν τις τάσεις και τους προβληματισμούς της τέχνης στην εποχή μας, και ιδίως τη λεπτή πολλές φορές γραμμή που διακρίνει την απλή ηχητική και οπτική καταγραφή των απειράθιμων γεγονότων που κατακλύζουν το σημερινό άνθρωπο μέσω των Μ.Μ.Ε. από την αναπαράστασή

τους με τους τρόπους και τις μεθόδους που έχουν καθιερωθεί ήδη από τη δεκαετία του 1920 και του 1930 στο φωτογραφικό και το κινηματογραφικό ντοκυμαντέρ.

Οι δύο ομάδες που επισκέφθηκαν τον ίδιο χώρο στις 27 και 30 Απριλίου, με την καθοδήγηση και πάλι της κ. Μ. Τσέκου, γνώρισαν 90 περίπου έργα, που συγκροτούσαν την έκθεση “7+7, από τις συλλογές του Ε.Μ.Σ.Τ.”. Η αντιπαράθεση δύο ενοτήτων –συντεθεμένων από δημιουργίες των Γ. Σπυρόπουλου, Στ. Αντωνάκου, Ν. Κεσσανή, Κ. Τσόκλη, Ρ. Παπασπύρου, Χρ. Μπότσογλου, Γ. Ψυχοπαίδη, Χρύσας, Βλ. Κανιάρη, Γ. Χατζημιχάλη, Κ. Αταμάν, Μπ. Βιόλα, Τ. Στρουθ, Τλ. Καμπακόφ – απέβλεπε στην εξιχνίαση των στοιχείων που διαφροτοιούν την παραγωγή της δεκαετίας του 1960, στο λεγόμενο “δεύτερο” μοντερνισμό της οποίας κυριαρχούσαν καθαρά εικαστικές και πλαστικές αξίες, από τα έργα της εποχής μας, όπου φαίνεται να δεσπόζει το κοινωνικοπολιτικό και το διαπολιτισμικό στοιχείο.

Σ.Ι.Α.

ΞΕΝΑΓΗΣΗ ΣΤΟ “OUTLOOK”

Δύο τριακονταμελείς ομάδες των Φίλων επισκέφθηκαν στα μέσα Ιανουαρίου (14 και 16/1/2004) την εντυπωσιακή σε όγκο έκθεση σύγχρονης τέχνης “OUTLOOK”, που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας και φιλοξενήθηκε σε τρεις μεγάλους εκθεσιακούς χώρους της οδού Πειραιώς: την Τεχνόπολη (στο Γκάζι), το νέο κτήριο του Μουσείου Μπενάκη και το παράρτημα της Σχολής Καλών Τεχνών. Πρόθυμες ξεναγοί και στους τρεις χώρους διοήθησαν με ουσιαστικό τρόπο στην προσέγγιση των έργων, επιλεγμένων από τη διεθνή πρωτοπορία, που συχνά αιφνιδίαζαν με την πρωτοτυπία τους

και απαιτούσαν αρκετό χρόνο για την κατανόηση και την αξιολόγησή τους, ακόμη και από τον “εξοικεωμένο” επισκέπτη. Το στοιχείο αυτό, σε συνδυασμό με το μέγεθος της εκθέσεως και την αναπόφευκτα πολύωρη περιήγηση,

οδήγησε στην κόπωση αρκετών Φίλων, που έσπευσαν να καταλάβουν τις θέσεις τους στο τουριστικό λεωφορείο της επιστροφής. Ενθουσιώδεις πάντως υπήρξαν οι εντυπώσεις όλων από το λαμπρό νέο κτήριο του Μουσείου στην Πειραιώς, που επισκέφθηκαν και θαύμασαν για πρώτη φορά με αυτή την ευκαιρία.

Έφη Καλλιγά

ΛΥΚΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ

Στις 5 Φεβρουαρίου μια ομάδα από 35 Φίλους, με συνοδό εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου την υπογράφουσα, επισκέφθηκε τα γραφεία του Λυκείου Ελληνίδων, που στεγάζονται στο νεοκλασικό κτήριο της οδού Δημοκρίτου 14. Μετά από θερμή υποδοχή από την Πρόεδρο του Λυκείου, κ. Ελένη Τσαλδάρη, μίλησε στα μέλη μας η κ. Κατερίνα Δασκαλάκη, Πρόεδρος του Τμήματος Δημοσίων Σχέσεων, σχετικά με το ιστορικό της ίδρυσης του Λυκείου από την Καλλιρρόη Παρθένη. Στη συνέχεια η κ. Δασκαλάκη αναφέρθηκε στο ιστορικό σπίτι, που προσφάτως ανακαίνισθηκε και στεγάζει τις πολλές δραστηριότητες του πνευματικού αυτού ιδρύματος. Λίγα μέτρα παρακάτω, στον αριθμό 7 του ίδιου δρόμου βρήκε μόνιμη στέγη η μικρή έκθεση και η Ιματιοθήρη του Λυκείου με τα θαυμάσια κοστούμια, από τα οποία άλλα μεν είναι μουσειακά, άλλα όμως χρησιμοποιούνται για τις πολυάριθμες εκδηλώσεις. Όλοι θαυμάσαμε την εξαιρετική αυτή έκθεση, ενώ η υπεύθυνη της Ιματιοθήρης μάς ενημέρωσε για το πολύτλευρο έργο που επιτελείται σε αυτό τον τομέα. Ακόμη, είχαμε την ευκαιρία να επισκεφθούμε το μικρό πωλητήριο που φιλοξενείται στον ίδιο χώρο και να προμηθευθούμε βιβλία και ποικίλα καλόγυροι αντικείμενα.

Λένα Χατζηπέτρου

“ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΑ” ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Μια από τις σημαντικότερες εκθέσεις που διοργανώθηκαν ποτέ στην Εθνική Πινακοθήκη –και οπωδήποτε τη μεγαλύτερη σε όγκο, αφού περιελάμβανε 500 έργα–, που συνέδεσε πολύτλευρα τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό με την Αναγέννηση της Δυτικής Ευρώπης, με τίτλο: *To φως των Απόλλωνα. Ιταλική Αναγέννηση και Ελλάδα*, επισκέφθηκαν οι Φίλοι στις 18 Φεβρουαρίου, με συνοδό εκ μέρους του Δ.Σ.

την υπογράφουσα. Η ξενάγηση έγινε από την επιμελήτρια της έκθεσης, ιστορικό της τέχνης κ. Έφη Αγαθονίκου. Μία έκθεση που μέσα από μοναδικούς ζωγραφικούς πίνακες κορυφαίων δημιουργών, γλυπτά, μπρούτζινα, χειρόγραφα, μικροαντικείμενα και ταπισερί, κατέγραψε την ανανέωση που σημάδεψε την ευρωπαϊκή τέχνη από το 14ο αι. έως τα μέσα του 16ου. Τα έργα προήλθαν από 160 μουσεία από όλον τον κόσμο, ενώ πολλά παραχωρήθηκαν από το Ινστιτούτο Ρομπέρο Λόγκι της Φλωρεντίας, ένα από τα σημαντικότερα ερευνητικά κέντρα για την περίοδο της Αναγέννησης, που χάρισε αξέπεραστα δημιουργήματα στην ανθρωπότητα.

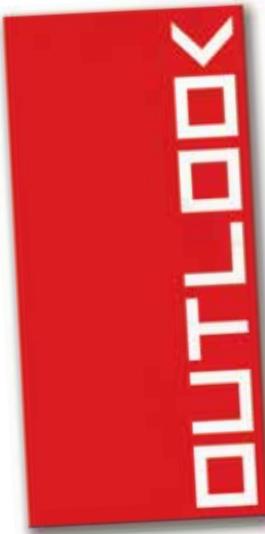
Ανθή Βαλσαμάκη

ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Τη Δευτέρα 1 Μαρτίου 2004 πραγματοποιήθηκε ξενάγηση 25 “Φίλων” στο Επιγραφικό Μουσείο της οδού Τοσίτσα 1. Πρόκειται για το μεγαλύτερο μουσείο του είδους του σε διεθνή κλίμακα με 13.485 επιγραφές σήμερα, οι περισσότερες από τις οποίες προέρχονται από την Αττική και την Αθήνα ειδικότερα. Μετά από μία σύντομη αλλά πολύ περιεκτική γενική εισαγωγή από την αρχαιολόγο κ. Μαρία Τσούλη για τον χαρακτήρα των συλλογών, τις φάσεις της δημιουργίας του μουσείου από το 1885 και της

ανάπτυξής του, κυρίως στην περίοδο 1953-1960, άλλα και την σημασία των εκθεμάτων για την ελληνική ιστορία και τον ελληνικό πολιτισμό, η ίδια αρχαιολόγος ξενάγησε υποδειγματικά τους “Φίλους” στις τέσσερις μεγάλες αίθουσες. Η κύρια ευχάριστη διαπίστωση ήταν η νέα και με τις σύγχρονες μουσειολογικές απαιτήσεις αναδιογάνωση των δύο κύριων αιθουσών, όπου τα εκθέματα προβάλλονται και αναδεικνύονται πολύ διδακτικά και εντυπωσιακά στον επισκέπτη.

Λίνος Γ. Μπενάκης

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΑ ΓΕΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Στις 16 Απριλίου 2004 μια 25μελής ομάδα φίλων του Μουσείου μας ξεναγήθηκε στο εντυπωσιακό κτίριο των Γενικών Αρχείων του Κράτους (Γ.Α.Κ.) στο Ψυχικό. Ο Διευθυντής κ. Γ. Γιαννακόπουλος και η υπεύθυνη του αναγνωστήριου κ. Β. Ψιμούλη μάζι οδήγησαν σε όλους τους χώρους του νεόδημητου κτηρίου, συνολικού εμβαδού 6.500 μ². Το κτίριο εγκαινιάστηκε το Νοέμβριο του 2003 μετά από περιπέτειες 30 ετών. Διαθέτει –μεταξύ άλλων– αίθουσες φύλαξης αρχειακών τεκμηρίων, ειδικό θωρακισμένο χώρο προστασίας πολύτιμων εγγράφων, αναγνωστήριο με διβλοιθήκη, χώρο μόνιμης έκθεσης, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων (διαλέξεων, σεμιναρίων κλπ.), θάλαμο απεντόμωσης, εργαστήρια συντήρησης βιβλιοδεσίας. Εφέτος τα Γ.Α.Κ. γιορτάζουν τα 90 χρόνια από την ίδρυσή τους (Φ.Ε.Κ. 334/18.11.1914). πρώτος διευθυντής και δωρητής της πολύτιμης συλλογής του υπήρξε ο Γιάννης Βλαχογιάννης (Αρχείο της Επανάστασης). Με την ευκαιρία αυτή υπάρχει έκθεση με πολύτιμο αρχειακό υλικό (έγγραφα οιθωμανικής διοίκησης ελληνικών περιοχών, περιόδου Επανάστασης, Καποδίστρια, βασιλείας Όθωνα και Γεωργίου Α', περιόδου πολέμου 1940 και Κατοχής, καθώς και λίγα νεώτερα). Στο τέλος της επίσκεψης προσφέρθηκαν στα μέλη βιβλία.

Ρωξάνη Τσιμπιδοπούλου

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΝΗΛΙΚΟΥΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Από το προσεχές φθινόπωρο θα ξεκινήσουν και πάλι τα μαθήματα για ενηλίκους που διοργανώνει κάθε χρόνο το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων. Τα σεμινάρια πραγματοποιούνται στο κεντρικό κτήριο του Μουσείου, στο Εργαστήριο των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων. Το πρόγραμμα θα ανακοινωθεί περί τις 10 Σεπτεμβρίου, οπότε και θα ξεκινήσουν οι εγγραφές. Οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να επιλέξουν εγκαίρως τους κύριους στους οποίους θα συμμετάσχουν, διότι ο αριθμός των συμμετοχών είναι περιορισμένος.

Θα πραγματοποιηθούν, όπως και κατά την περυσινή χρονιά, σειρές μαθημάτων με τα ακόλουθα θέματα:

- ❖ **Η τεχνική της βιζαντινής αγιογραφίας (φορητή εικόνα).**
Διδάσκουσα: Ανθή Βαλσαμάκη, αγιογράφος.
- ❖ **Μικρογραφία χειρογράφων.**
Διδάσκουσα: Ανθή Βαλσαμάκη, αγιογράφος.
- ❖ **Η τεχνική της εγκαντικής.**
Διδάσκουσα: Κατερίνα Πεφιμένη, ζωγράφος.
- ❖ **Γλυπτική: η τεχνική των αναγλύφων.**
Διδάσκουσα: Ευδοκία Παπούλη, γλύπτρια.
- ❖ **Κόσμημα: φόρμα-τεχνική.**
Διδάσκουσα: Λίλα ντε Τσάρδες, εθνολόγος.
- ❖ **Η τεχνική της τοιχογραφίας.**
Διδάσκουν: Άγγελος Μπλιας, αγιογράφος-συντηρητής.

Κ. Μανωλης

Η τυχερή Φίλη παραλαμβάνει το δώρο της λαζειοφόρου από τον Πρόεδρο και τους δύο Αντιπροέδρους

ΚΟΠΗ ΤΗΣ ΠΙΤΤΑΣ

Αναμφισβήτητα το μεγάλο γεγονός κατά τη φετινή εκδήλωση της κοπής της πίττας στις 12 Ιανουαρίου στο ξενοδοχείο Athens Plaza ήταν η παρουσίαση του βιζαντινού θησαυρού του 12ου αι. από την υπεύθυνη του Τμήματος Βιζαντινής και Μεταβυζαντινής Συλλογής, κ. Αναστασία Δρανδάκη. Η δραδιά ήταν άφογα οργανωμένη, με θαυμάσια μουσική επένδυση από ομάδα νέων μουσικών και τραγουδιστών, που μετά την εντυπωσιακή είσοδό τους στην αίθουσα με κάλαντα και ύμνους των Χριστουγέννων, κράτησαν το ενδιαφέρον των παρισταμένων με μια πολύ επιτυχημένη επιλογή τραγουδιών (με έμφαση στις μελωδίες του Μ. Χατζιδάκι). Εκείνη όμως που γοήτευσε τα μέλη ήταν η κ. Αν. Δρανδάκη, η οποία μίλησε για τη μορφή, την προέλευση και τη σημασία των εννέα αργυρών πινακίων του 12ου αι. που εκτίθεται στην είσοδο του Μουσείου από το φθινόπωρο 2003 (βλ. άρθρο στο Δελτίο Γ' /2003, σ. 13).

Σ.Ι.Α.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

Μετά τη μεγάλη επιτυχία που οπήλωσε ο περυσινός κύριος μαθημάτων του κ. Πλάτωνος Ριέδελλη, θα επαναληφθεί την επόμενη χρονιά (2004-2005) στον ίδιο χώρο, το αμφιθέατρο του Μουσείου. Όπως και πέρυσι (βλ. Ενημερωτικό Δελτίο Γ' /2003, σ. 16), θα επιδιωχθεί μέσα από τις 104 ώρες διδασκαλίας η κάλυψη όχι μόνο των τεχνικών ζητημάτων (26 ώρες), αλλά και των αισθητικών (78 ώρες), καθώς η τέχνη της φωτογραφίας έχει πλούσιο παρελθόν από το 19ο αιώνα που πρωτοεμφανίστηκε ως τις ημέρες μας, αλλά και θέδαιο μέλλον, μέσα από τα σύγχρονα μέσα δημιουργίας.

Αν. Σκοτίας

Δωρεά των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη προς το Τμήμα Ζωγραφικής, Χαρακτικών και Σχεδίων

Τα δύο νέα έργα που απέκτησε το Μουσείο με τη συνεισφορά των Φίλων: αριστερά “Ο εσωτερικός χώρος της Ακρόπολης” (1877). Λιθογραφία 36x52 εκ. Δεξιά: “Γενική άποψη της Ακρόπολης” (1877). Λιθογραφία 36x52 εκ.

Xάρη στη γενναιόδωρη συνδρομή των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη το Τμήμα Ζωγραφικής, Χαρακτικών και Σχεδίων εμπλουτίστηκε με έξι έργα εξαιρετικής ποιότητας. Πρόκειται για έξι λιθογραφίες διαστάσεων 52x39 εκ. με *Απόψεις και Μνημεία της Αθήνας* του Carl Friedrich Werner (1808-1894), οι οποίες προέρχονται από μία ιδιωτική συλλογή που φυλάσσεται στην Ελβετία.

Ο γερμανός ζωγράφος και λιθογράφος Carl Friedrich Werner εγκαταστάθηκε στην Ιταλία γύρω στο 1850 από όπου, έχοντας ως ορμητήριο τη Ρώμη, περιόδευσε τη Μεσόγειο και την Ελλάδα το 1862 και το 1870. Κατά τη διάρκεια των περιηγήσεών του φιλοτέχνησε μια σειρά έργων με ελληνικά θέματα, τα οποία δρίσκονται σε ιδιωτικές συλλογές του εξωτερικού. Στο Μουσείο Μπενάκη υπάρχουν τέσσερα έργα του καλλιτέχνη με ελληνικά θέματα –που αποτελούν και τα πρωτότυπα τεσσάρων από τις λιθογραφίες–, τα οποία εκτίθενται στο κλιμακοστάσιο του πρώτου ορόφου.

Τα έξι έργα που αποκτήσαμε συνιστούν χαρακτηριστικά δείγματα της φωτεινής χρωματικής παλέτας του προικισμένου ζωγράφου, ο οποίος απέδωσε όχι μονάχα τα μνημεία αλλά και τη διαύγεια της ατμόσφαιρας της Ελλάδας του 19ου αιώνα. Επιπλέον, η συγκεκριμένη σειρά λιθογραφιών είναι εξαιρετικά χρήσιμη για το Μουσείο, δεδομένου ότι τα έργα προσφέρονται απόλυτα για αντικατάσταση των πρωτότυπων σε περιπτώσεις περιοδικών εκθέσεων που οργανώνονται συχνότατα από το Μουσείο.

Το Τμήμα Ζωγραφικής, Χαρακτικών και Σχεδίων εκφράζει την ευγνωμοσύνη του προς τον Πρόεδρο κ. Λίνο Μπενάκη και το Σωματείο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη για την άμεση ανταπόκριση στο αίτημα της αγοράς καθώς και για το αμέριστο ενδιαφέρον τους γενικότερα.

Τις εντυπώσεις των περιηγήσεών του αποτύπωσε σε δύο λιθογραφημένα λευκώματα με τους τίτλους: *Jerusalem Bethlehem and the Holy Places* (1865) και *Carl Werner's Nile Sketches* (1871-75). Είναι ενδιαφέρον ότι στο αρχείο Heinrich Schliemann της Γενναδείου Βιβλιοθήκης σώζεται μια επιστολή του Werner προς τον Schliemann, στην οποία ο καλλιτέχνης ζητάει από τον γερμανό αρχαιολόγο να προθογίσει ένα μελλοντικό του λεύκωμα με θέμα την Αθήνα.

**Φανή-Μαρία Τσιγκάκου
Υπεύθυνη του Τμήματος Ζωγραφικής, Χαρακτικών και Σχεδίων**

Το Διοικητικό Συμβούλιο για την περίοδο 2004-2005

Μετά τις αρχαιοείς της 29ης Μαρτίου 2004 το νέο Διοικητικό Συμβούλιο για την περίοδο 2004-2005 συγχροτήθηκε σε σύμμα στις 5 Απριλίου με την ακόλουθη σύνθεση:

Πρόεδρος:	Λίνος Γ. Μπενάκης
Α' Αντιπρόεδρος:	Νίκος Βασιλάτος
Β' Αντιπρόεδρος:	Καίτη Κόντου
Γεν. Γραμματεύς:	Σταύρος Ι. Αρδανιτόπουλος
Ταμίας:	Γεώργιος Βορλόου
Μέλη:	Ανθή Βαλσαμάκη Έφη Καλλιγά Άρτεμις Σκουμπουρδή Λένα Χατζηπέτρου

Ως αναπληρωματικά μέλη εξελέγησαν οι: Ρωξάνη Τσιμπιροπούλου, Απόστολος Βερβέρογλου, Μαργαρίτα Βραχάλη.

Την Επιτροπή Υποψηφιοτήτων αποτελούν οι: Τερέζα Τσαλδάρη, Ελένη Δεράου, Ιωάννης Κωνσταντινίδης.

Η ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΦΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

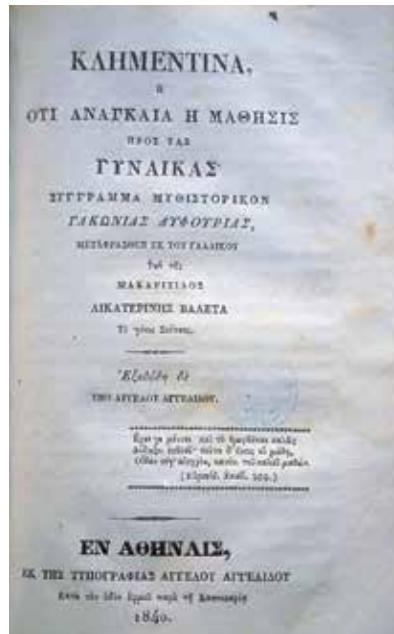
Η συλλογή Ευστάθιου Φινόπουλου αποτελεί χωρίς καμία αμφιδολία έκφραση όχι μόνο μιας βαθειάς βιβλιοφιλίας, αλλά και της πιο συνειδητής ενασχόλησης για τη συγκέντρωση κάθε χραπτής και εικονογραφικής μαρτυρίας για την Ελλάδα των περασμένων χρόνων. Η απόφαση του συλλέκτη να εμπιστευθεί στο Μουσείο Μπενάκη τη μελλοντική χρήση, συνέχεια και τύχη της είναι μεγάλη τιμή για το Μουσείο. Η συλλογή αυτή, με το πλούσιο πνευματικό και εικαστικό της περιεχόμενο, τα σπάνια βιβλία, τα πολύτιμα φυλλάδια και έγγραφα, τους χάρτες και τα χαρακτικά της, μας μεταφέρει ποικίλα μηνύματα άλλων εποχών και νοοτροπιών, μα πάνω απ' όλα μάς μεταφέρει το μήνυμα του κτήτορά της, το πάθος του και το στόχο που έθεσε ως έργο ζωής να συμβάλει από τη μεριά του στη γνώση, στην επιστημονική προσπάθεια και πνευματική πορεία των συμπατριωτών του κατά κύριο λόγο αλλά και κάθε άλλου ενδιαφερόμενου ξένου μελετητή.

Hη συλλογή σήμερα περιλαμβάνει πάνω από 14.500 τόμους βιβλίων και περιοδικών, περίπου 3.720 λυτά χαρακτικά, χάρτες, σχέδια και ελαιογραφίες, 3.400 αρχειακές εγγραφές και 600 φωτογραφίες. Το βασικό τμήμα της συλλογής σχηματίστηκε στο Λονδίνο, όπου ο συλλέκτης εδώ και σαράντα χρόνια είχε ξεκινήσει συστηματικά τη συγκέντρωση βιβλιακού και άλλου υλικού γύρω από έναν κύριο άξονα: το πάνω έβλεπαν οι ξένοι διανοούμενοι, διπλωμάτες, ταξιδιώτες, προσκυνητές και άλλοι επισκέπτες την Ελλάδα και τους Έλληνες. Χρονικά το ενδιαφέρον του συλλέκτη επικεντρώνεται ιδιαίτερα στα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας, στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας και στην Οθωνική εποχή και λιγότερο στα γεγονότα του τέλους του 19ου αιώνα.

Τη σημαντικότερη θέση κατέχουν τα ταξιδιωτικά κείμενα με τις εντυπώσεις των περιηγητών που επισκέφθηκαν την Ελλάδα και την ευρύτερη περιοχή, ιδιαίτερα την Ανατολική Μεσόγειο. Η μαγεία της αφήγησης του ταξιδιού, με τις ευχάριστες στιγμές και τις περιπέτειές του, σε μια περίοδο που η μετακίνηση γίνοταν με μεγάλη δυσκολία και επεφύλασσε πολλούς κινδύνους, μαζί με τις διηγήσεις που ρίχνουν φως σε περασμένες συνήθειες και εκφάνσεις της καθημερινής ζωής αλλά και σε ιστορικά γεγονότα, είναι πηγές που γοητεύουν τον καθένα. Η γοητεία οώμας γίνεται πιο έντονη και τα γεγονότα πιο συναρπαστικά όταν ταξιδιωτική φιλολογία συνοδεύεται από πλούσια εικονογραφία (εικ. 1). Από την άποψη αυτή, η συλλογή των περιηγητών που

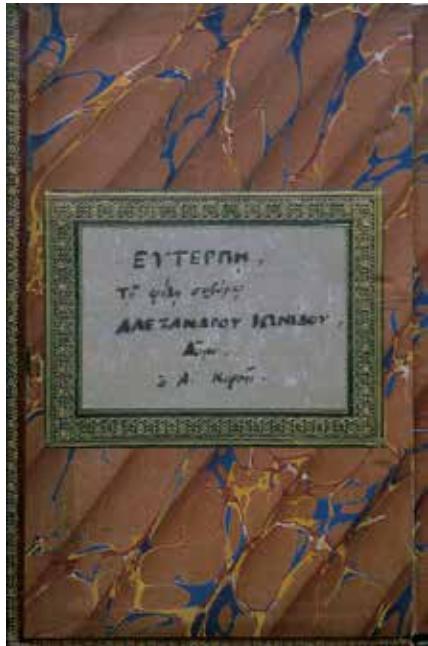
1. *Athenes, Vue generale prise du Stade* (Αθήνα). Από την στάντα έκδοση του Philippe Le Bas, *Voyage archeologique en Grece et en Asie Mineure...*, Paris 1856?, πίνακας 3, (αρ. ευρ. 586a)

παρουσιάζεται εδώ είναι μία από τις πλουσιότερες και πληρέστερες ιδιωτικές συλλογές (1).

Παράλληλα με τα περιηγητικά βιβλία, πολύ σημαντικές είναι οι εκδόσεις με τα ιστορικά ντοκουμέντα της Ελληνικής Επανάστασης και της βασιλείας του Όθωνα, όπως επίσης και μεγάλος αριθμός φυλλαδίων (περίπου 300) με ανάλογο περιεχόμενο και με αρκετά φιλελληνικά θέματα. Στην κορωνίδα των φιλελληνικών εκδόσεων κατατάσσονται τα βιβλία που σχετίζονται με το έργο και την προσωπικότητα του Λόρδου Βύρωνα. Στη συλλογή υπάρχουν πολλά θυρωνικά έργα, μερικά από τα οποία αποτελούν προσθήκες στον κατάλογο της British Library, καθώς και αρκετά φιλελληνικά κείμενα που συμπληρώνουν την εξειδικευμένη βιβλιογραφία της Λουκίας Δρούλια (2). Στην ενότητα των βιβλίων συγκαταλέγονται και εκείνα με τις σημαντικές αναφορές και μαρτυρίες για την καθημερινή ζωή, τις ενδυμασίες, την οικονομία και το εμπόριο, τη θρησκεία και την παιδεία των υπόδιυλων ελληνισμού. Αν και τα περισσότερα βιβλία είναι ξενόγλωσσα, εν τούτοις υπάρχουν και αρκετά ελληνικά, μερικά από τα οποία αποτελούν προσθήκες στην ελληνική βιβλιογραφία (3) (εικ. 2).

Στις παραπάνω επισημάνσεις μπορούμε να προσθέσουμε και μερικά άλλα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των βιβλίων της συλλογής, όπως είναι οι χειρόγραφες σημειώσεις σημαντικών προσωπικοτήτων (εικ. 3), τα βιβλιόσημα και οι σφραγίδες, μερικές πολύ σπάνιες εκδόσεις (εικ. 4-5) αλλά και μοναδικές στον ελληνικό

3. Χειρόγραφη αφιέρωση του Αδαμαντίου Κοραή στο εσώφυλλο του βιβλίου Βεκκαρίου περί αδικημάτων και ποινών, Έν Παρισίοις 1823 (αρ. ευρ. 870).

5. Patras (Πάτρα). Από το σπανιότατο έργο του Frederick William Waldemar, *Zur Erinnerung an die Reise des Prinzen Waldemar von Preussen nach Indien...*, Berlin 1853 (αρ. ευρ. 607)

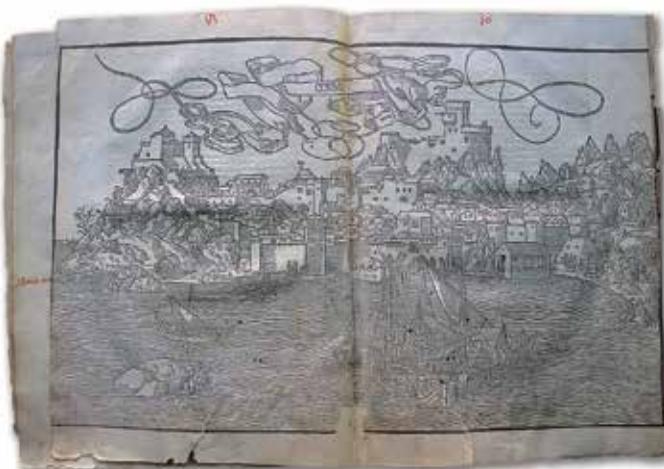
χώρο (εικ. 6), πολλές επανεκδόσεις και ποικιλίες τροιδηγμάτων, μεταφράσεις σημαντικών κειμένων. Τη συλλογή των βιβλίων συμπληρώνουν χάρτες (εικ. 7), χαρακτικά (εικ. 8) και πίνακες, φωτογραφίες (εικ. 9), χειρόγραφα (εικ. 10), πλήθος φωτοτυπιών, ολόκληρων βιβλίων ή και αποσπασμάτων, ακόμη και χειρογράφων από ξένες βιβλιοθήκες που έχουν άμεση σχέση με το έντυπο υλικό. Η νεώτερη βιβλιογραφία του 20ού και των αρχών του 21ου αιώνα, με τις σειρές των περιοδικών –η οποία μάλιστα αποτελεί το μισό τμήμα της συλλογής–, είναι θεματικά ανάλογη με τα υπόλοιπα παλαιά συγγράμματα. Μεταφράσεις περιηγητικών εκδόσεων, φωτομηχανικές αναπαραγωγές ταξιδιωτικών και ιστορικών εντύπων και πλούσια βιβλιογραφία αναφερόμενη στα γεγονότα των περασμένων αιώνων.

Το Μουσείο Μπενάκη, εδώ και δύο χρόνια, ανταποκρινόμενο στη μεγάλη επιθυμία του συλλέκτη να καταστεί η συλλογή του εργάλειο έρευνας και μελέτης και να χρησιμοποιείται από την επιστημονική κοινότητα, επιστράτευσε μία ομάδα από το προσωπικό του και ξεκίνησε ήδη την καταγραφή της. Οι εργασίες που πραγματοποιούνται έχουν σκοπό την αναλυτική καταγραφή και επεξεργασία των έργων για την καλύτερη αξιοποίηση του υλικού και τη διοχέτευση της πληροφορίας. Αναλυτικότερα:

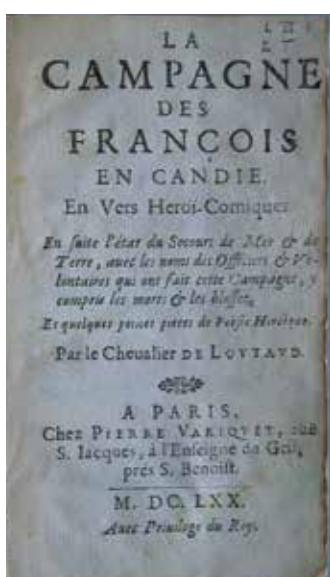
ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ Έχουν καταχωριστεί στο βιβλίο

εισαγωγής όλα τα βιβλία και τα περιοδικά (14.500 τόμοι, από τα οποία περίπου 1.100 νεοαποκτήθηντα κατά το διάστημα αυτό) (4), έχουν πάφει αριθμό ευρετηρίου και σφραγίδα της Βιβλιοθήκης του Μουσείου Μπενάκη και του συλλέκτη με την ένδειξη "Συλλογή Φινόπουλου" για τα ελληνικά βιβλία και "Finopoulos Collection" για τα ξενόγλωσσα. Έχει τελειώσει η καταλογογράφηση όλων των βιβλίων και έχει ξεκινήσει η αποδετίαση των περιοδικών και των πρακτικών συνεδρίων ή των συλλογικών τόμων (συγκεκριμένα αποδετιώθηκαν 152 τόμοι περιοδικών και 210 τόμοι πρακτικών). Έχει σχεδόν ολοκληρωθεί η αναλυτική επεξεργασία όλων των παλαιών εντύπων της συλλογής (περίπου 6.200 τόμοι), η οποία περιλαμβάνει τις ακόλουθες εργασίες:

- συμπληρωματικά στοιχεία στην καταλογογράφηση, όπως αναλυτική παράθεση της σελιδαρίθμησης των τόμων, αναλυτική παράθεση των εικόνων των βιβλίων και χαρακτηρισμός τους (λιθογραφίες, χαλκογραφίες, ξυλογραφίες κ.λπ.)
- παράθεση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, όπως είναι οι σφραγίδες, τα ex libris, τα χειρόγραφα σημειώματα, οι κτητορικές αφιερώσεις
- αναδήτηση και καταχώριση των χρονολογιών γέννησης και θανάτου των συγγραφέων, επιμελητών εκδόσεων, μεταφραστών
- σχολιασμός της έκδοσης (αν πρόκειται για την πρώτη ή τη δευτερη κατηγορία) και σύνδεση της με αντίστοιχες εκδόσεις μετα-

4. Corfun (Κέρκυρα). Από τη σάνια έκδοση του Bernard von Breydenbach *Peregrinatio in terram sanctam*, Mainz 1486 (αρ. ευρ. 2590)

6. Η σελίδα τίτλου του έργου του Chevalier de Loutaud, *La campagne des Francois en Candie*, Paris 1670, το οποίο δεν υπάρχει σε καμιά ελληνική βιβλιοθήκη (αρ. ευρ. 1319)

7. Χειρόγραφος χάρτης της Λευκάδας (1818) του Γεωργίου Γερόντση (1775/6-1830) (αρ. ευρ. 3131)

φράσεις της συλλογής, καθώς και παράθεση διδύμοιο γραφικής πηγής

- αναζήτηση και έλεγχος για την ταύτιση εκδόσεων με ελλιπή στοιχεία (όπως ελλιπή εικονογράφηση, ελλιπείς σελίδες κ.λπ.) ή και επισημάνσεις διαφορών μεταξύ των αντιτύπων, όπου συμβαίνει να διαπιστωθεί ότι μερικά αντίτυπα της συλλογής είναι πληρούμενα από αυτά των άλλων διδύμοιοθηκών. Οι περισσότερες ταυτίσεις έχουν πραγματοποιηθεί στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη αλλά και σε άλλες Βιβλιοθήκες (Αμερικανικής Σχολής, Γαλλικής Σχολής, Εθνική Βιβλιοθήκη, Βιβλιοθήκη Βουλής). Για την ταύτιση των εκδόσεων αντλούνται επίσης στοιχεία από τις συλλογές άλλων ελληνικών και ξένων διδύμοιοθηκών, οι οποίες διαθέτουν βάσεις δεδομένων στο Internet, από όπου και γίνεται η αναζήτηση, η οποία τις περισσότερες φορές δεν είναι επαρκής και καθόλου δοιθητική, δεδομένου ότι οι διδύμοιοθήκες δεν καταγράφουν τα αντίτυπά τους με αρκετές λεπτομέρειες.

Έχει ολοκληρωθεί η καταγραφή στο διδύμοιοθηκονομικό πρόγραμμα του υπολογιστή όλων των παλαιών εκδόσεων (έχουν περαστεί 5.500 εγγραφές) και έχει ξεκινήσει η αναλυτική παράθεση των ταξιδιωτικών κειμένων. Η θεματική ευρετηρίαση είναι αρκετά χρονοδόρα, δεδομένου ότι απαιτεί ανάγνωση όλου του κειμένου του περιηγητή, όπου σημειώνονται αναλυτικά οι πληροφορίες που μας δίνει σε σχέση με τους τόπους που επισκέφθηκε, τα πρόσωπα που είδε, τις εντυπώσεις του από την καθημερινή ζωή των ανθρώπων και τον προσδιορισμό, όσο αυτό είναι εφικτό, των χρόνων που ταξίδεψε. Στην αποκόμιση πληροφοριών μεγαλύτερη προσοχή δίνεται στα κείμενα με καθαρά ελληνικό ενδιαφέρον και πολύ λιγότερο σε αυτά που ασχολούνται με άλλους τόπους. Μετά από επεξεργασία, συμπληρώνονται στην εγγραφή του διδύλιου τα θέματα (στα ελληνικά και τα αγγλικά) και προστίθεται ο ταξινομικός αριθμός. Η εγγραφή του διδύλιου είναι ολοκληρωμένη με τη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα όλων των σχολίων που τη συνοδεύουν, διεργασία που θα αποτελέσει το τελικό στάδιο της καταγραφής των διδύλιων. Εκτός από την εντυπωσιακή βάση δεδομένων που έχει δημιουργηθεί στον υπολογιστή με τις 5.500 εγγραφές των διδύλιων, έχει καταρτιστεί επίσης με τις εκτυπώσεις των εγγραφών ένα μεγάλο αρχείο, με βάση το οποίο γίνεται ο έλεγχος των εγγραφών, τυχόν διορθώσεις και προσθήκες και το οποίο είναι προσιτό στον καθένα. Παράλληλα, έχει σχεδόν ολοκληρωθεί η αποδελτίωση των εικόνων των διδύλιων και έχει ξεκινήσει η εισαγωγή κάθε μίας ξεχωριστά στον ηλεκτρονικό υπολογιστή (υπάρχουν εγγραφές για πάνω από 1.200 εικόνες). Η διεργασία αυτή συνεπάγεται παράθεση των στοιχείων που συνοδεύουν και υπομνηματίζουν την εικόνα μέσα στο διδύλιο και αναγνώριση και ταύτιση των ζωγράφων, των χαρακτών, των τυπογράφων κ.λπ. Αρκετές εικόνες έχουν ήδη φωτογραφηθεί για

τη μελλοντική ψηφιοποίησή τους. Στις παραπάνω εργασίες απασχολούνται οι συνάδελφοι Γεωργία Αγγέλου, Ρέα Γαϊτάνου, Ειρήνη Κουροπούλου, Ιωάννα Παπελάρου, Κωνσταντίνος Στεφανής, Ελένη Τσάκωνα, Πίτσα Τσάκωνα και η εξωτερική συνεργάτιδα Έλντα Μαρμαρά. Αποστασιατικά προσέφεραν τις υπηρεσίες τους οι συνάδελφοι Δημήτρης Αρβανιτάκης, Ειρήνη Αποστόλου και Ντίνα Ευαγγελίου.

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ Ξεκίνησε επίσης μία πρώτη προσπάθεια για να αντιμετωπιστεί η συντήρηση της πολύτιμης διδύμοιοθηκής των παλαιών και σπάνιων εκδόσεων της συλλογής με την απασχόληση σπουδαστών από το Τμήμα Συντήρησης των Τεχνικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Αθήνας, οι οποίοι πραγματοποιούν την πρακτική τους άσκηση και συνεχίζουν την εργασία εθελοντικά με την καθοδήγηση των συντηρητών του Μουσείου. Η προδιηποτική συντήρηση περιλαμβάνει: επικόλληση σχισμένων σελίδων, επεμβάσεις στον καθαρισμό και την τόνωση της δερμάτινης και περγαμηνής στάχωσης των διδύλιων και στη συνέχεια επένδυση κάθε διδύλιου με ειδικό χαρτί για την ελεγχόμενη προστασία του από άλλη φθορά. Συντηρήθηκαν ως τώρα πάνω από 600 τόμοι διδύλιων, για τους οποίους υπάρχουν ειδικές αναφορές (reports) με τις επεμβάσεις συντήρησης. Στη συντήρηση ασχολείται η Στέλλα Ζαμπλάρα.

ΧΑΡΤΕΣ ΚΑΙ ΛΥΤΑ ΧΑΡΑΚΤΙΚΑ Έχουν καταγραφεί στο διδύλιο εισαγωγής 3.720 χάρτες, σχέδια, ελαιογραφίες και χαρακτικά, έχουν σφραγιστεί με την ίδια μέθοδο όπως και τα διδύλια και έχει γίνει η αποδελτίωσή τους σε ειδικές καρτέλες, οι οποίες συνοδεύονται από τη φωτογραφία κάθε έργου. Παράλληλα, έχει ξεκινήσει η προσπάθεια ταύτισης των λυτών πινάκων και η αναζήτηση των στοιχείων των καλλιτεχνών. Με την κατάλληλη παραμετροποίηση του διδύμοιοθηκονομικού προγράμματος της Βιβλιοθήκης άρχισε η καταχώριση των έργων στον ηλεκτρονικό υπολογιστή (υπάρχουν περίπου 150 εγγραφές). Την επεξεργασία των χαρακτικών έχουν αναλάβει οι συνάδελφοι Νίκος Παΐσιος, Τάνια Μυλωνά, Έλντα Μαρμαρά και Κωνσταντίνος Στεφανής με την επίβλεψη της Φανής-Μαρίας Τσιγκάκου. Εθελοντική εργασία προσέφερε η Άννα Παπαστεφάνη. Τη φωτογράφιση των έργων πραγματοποίησε η συντηρήτρια Σοφία Κολλάρου.

ΑΡΧΕΙΑ-ΕΓΓΡΑΦΑ Έχουν καταχωριστεί σε ξεχωριστό διδύλιο εισαγωγής 3.395 αρχειακές εγγραφές, που περιλαμβάνουν λυτά έγγραφα, χειρόγραφα πημερολόγια (5) (εικ. 10), θεατρικά προγράμματα, προκηρύξεις, επιστολές, καρτ-ποστάλ και μονόφυλλα, υλικό που έχει τακτοποιηθεί σε ειδικούς φακέλους που ενδείκνυνται για την καλλιτεωποίηση. Οι ενασίες

8. Vue d'Athènes (Άποψη της Αθήνας), λιθογραφία επιχωματισμένη (αρ. ευρ. 1062)

9. Ο Ρήγας εξάπτει τον προς ελευθερίαν των Ελλήνων έρωτα. Σπάνια φωτογραφία από τον Εμμανουήλ Κλειτούχην τραβηγμένη το 1868 από το λεύκωμα του Peter von Hess, *H Αναγέννησης της Ελλάδος σημειώσεις της 25 Μαρτίου 1821* (αρ. ενρ. 649)

αυτές πραγματοποιήθηκαν από τις συναδέλφους των Ιστορικών Αρχείων του Μουσείου Βαλεντίνη Τσελίκα και Βάσω Κομπιλάκου (αποσπασματικά ασχολήθηκε και ο Άλεξος Ζάννας). Τακτοποιήθηκε το προσωπικό αρχείο της αλληλογραφίας του συλλέκτη με αλφαριθμητική διάταξη από τη συνάδελφο Ιωάννα Πατελάρου, η ίδια επίσης έχει αναλάβει την επιλογή και θεματική τακτοποίηση χιλιάδων άρδθρων εφημερίδων. Το αρχειακό υλικό της συλλογής περιλαμβάνει και εκατοντάδες φωτοτυπίες από αρχεία της Αγγλίας, οι οποίες περιέχουν πολύ χρήσιμο και κυρίως αδημοσίευτο υλικό, που περιμένει την επέξεργασία του.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ Έχουν καταχωριστεί σε ειδικό βιβλίο εισαγωγής 600 φωτογραφίες, οι οποίες έχουν πάρει αριθμό ευρετηρίου και έχουν αποδελτιωθεί σε ηλεκτρονική μορφή, στο ιδιαίτερο πρόγραμμα του Φωτογραφικού Αρχείου του Μουσείου. Την εργασία πραγματοποίησε η συνάδελφος Αλίκη Τσίργιαλου. Τις φωτογραφίες συμπληρώνουν εκατοντάδες αρνητικά και μικροφίλμ, που χρειάζονται ειδική επεξεργασία.

KENTHMATA-YΦΑΣΜΑΤΑ-ΕΝΔΥΜΑΤΑ Έχουν καταγραφεί 56 κεντήματα (κυνοτίνες, μαξιλαροθήκες, σεντόνια, πετούτες, κεφαλομάντηλα) και 72 τεμάχια από υφάσματα, κομμάτια ενδυμασιών, καλύμματα και δυνχισμό οικιακής χρήστης σε αναλυτικό κατάλογο, εργασία που διεκπεραιώσαν οι συνάδελφοι του Λαογραφικού Τμήματος Γιούλα Ρίσκα και Κάτε Συνοδινού.

Αυτή είναι σε γενικές γραμμές η διαδικασία καταγραφής της συλλογής του Ευστάθιου Φινόπουλου, ο οποίος ακούραστα και με μεγάλο ενδιαφέρον έχει και τη γενική επιμέλεια όλων των εργασιών. Με την δική του σοφή και σωστή καθοδήγηση προχωρεί ασταμάτητα όλο το έργο που περιγράφεται παραπάνω. Οφείλονται θερεύες ευχαριστίες για την εθελοντική δοήθειά τους στους Leonora Navari, Δημήτριο Παυλόπουλο, Αντώνιο Τάντουλο, Π. Θεοδωρίδου και το ζεύγος Βάνα και Michael Busse.

Τελειώνοντας, πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι η συλλογή αυτή συμπληρώνει και ταυτίζεται καίμα με τις επιμέρους συλλογές του Μουσείου Μπενάκη. Καλύπτει μεγάλα κενά, ενώ παράλληλα ο συμπτωματικός εμπλουτισμός με διπλά αντίτυπα και επανεκδόσεις έργων μάς δίνει την ευκαιρία με μια προσεκτικότερη ματιά να ανακαλύψουμε ποικιλίες εκδόσεων και τραβηγμάτων και διαφορές βιβλιογραφικού και βιβλιολογικού ενδιαφέροντος.

Για το συλλέκτη η πρόσκτηση βιβλίων είναι μία ενσυνείδητη πράξη, που συνεπάγεται εσωτερικές διεργασίες του απόμουν. Είναι μία πράξη άμεσα συνδεδεμένη με το βιβλίο, υπό τη διπλή του ιδιότητα ως υλικού προϊόντος και ως πνευματικού αγαθού. Αυτή ακριβώς η διπλή του ιδιότητα το καθιστά σημαντική δύναμη στο κοινωνικό σύνολο. Ο συλλέκτης γνωρίζει ότι ο σκοπός μιας βιβλιοθήκης είναι να συμμετέχει ενεργά και να μεταλαμπαδεύει

την παράδοση της παιδείας, γι' αυτό μεριμνά για την πραγμάτωση ενός τόσο υψηλού στόχου. Από αυτή την άποψη, χρωστάμε βαθειά ευγνωμοσύνη στον Ευστάθιο Φινόπουλο, για το ξήλο και τη στοχαστική εγρήγορση με την οποία δημιούργησε τη σύλλογή του και για την έννοια και φροντίδα του να την καταστήσει με τη δωρεά του κτήμα των μεταγενέστερων ερευνητών.

Πίτσα Τσάκωνα Βιβλιοθήκη Μουσείου Μπενάκη

Σημειώσεις

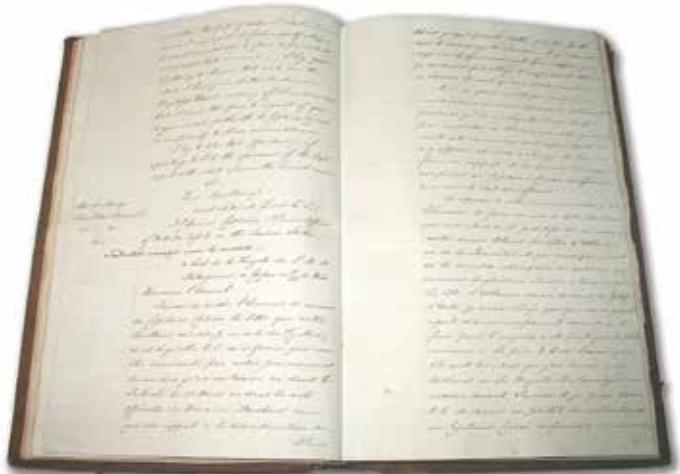
1. Ανάλογες συλλογές μάς είναι γνωστές από τις δημοσιεύσεις που επιμελήθηκε η Leonora Navari, όπως: *Greece and the Levant. The catalogue of the Henry Myron Blackmer Collection of books and manuscripts*, London 1989; *The Ottoman world. The Sefik E. Atabey Collection*, London 1998; *Greek civilization through the eyes of travellers and scholars. From the Collection of Dimitris Contomínas*, Athens 2003.

2. Ενδεικτικά σημειώνονται μερικές εκδόσεις που δεν υπάρχουν στον κατάλογο Loukia Droulia, *Philhellenisme. Ouvrages inspirés par la Guerre de l' Indépendance Grecque 1821-1833*, Athènes 1974. Πρόκειται για την αμερικανική έκδοση του Robert Walsh, *Narrative of a journey from Constantinople to England*, Philadelphia 1828 (αρ. ενρ. 950), το έργο του Thomas Erskine, *An appeal to the people of Great Britain on the subject of confederated Greece*, London 1824, (αρ. ενρ. 2838), το έργο του Josiah Brewer, *First annual report of the New-Haven Ladies' Greek Association*, New-Haven 1831 (αρ. ενρ. 2888).

3. Σημειώνουμε για παράδειγμα το έργο της Marie-Armand-Jeanne Gacon-Dufour (1753-1835), *Nécessité de l' instruction pour les femmes* (1805), το οποίο κυκλοφόρησε σε ελληνική μετάφραση με τίτλο *Κλημεντίνα ή ότι αναγκαία μάθησις προς τας γυναίκας, σύγγραμμα μυθιστορίων Γαχανίας Διυφορίας, μεταφρασθέν εκ του γαλλικού υπό της μακαρίτιδος Αικατερίνης Βαλέτα...*, Εν Αθήναις εκ της τυπογραφίας Αγγέλου Αγγελίδου 1840 (αρ. ενρ. 803).

4. Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι η συλλογή περιλαμβάνει και εφημερίδες του 16ου, 17ου και 19ου αιώνα, όπως και περιοδικά του 18ου και 19ου αιώνα. Στον αριθμό των περιοδικών που σημειώνουμε παραπάνω δεν έχουν συμπεριληφθεί αναλυτικά τα τεύχη των περιοδικών που εξακολουθούν να εισέχονται στη συλλογή: *Time. The Weekly Newsmagazine* και *National Geographic Magazine*.

5. Για παράδειγμα επισημαίνουμε το σπανιότατο απόκτημα του χειρόγραφου ημερολογίου της αγγλικής φρεγάτας “Μαδαγασκάρη”, με την εξέχονταν αλληλογραφία του καπετάνιου της Sir Robert Spencer (1791-1830), που καλύπτει τα χρόνια 1828-1830. Μετά τον Spencer, καπετάνιος της φρεγάτας διορίστηκε ο Edmund Lyons (1790-1858) και με το ίδιο πλοίο κατέφθασε ο Όθων στην Ελλάδα (αρ. ενρ. 469).

10. Επιστολή του καπετάνιου της αγγλικής φρεγάτας “Μαδαγασκάρη” Sir Robert Spencer προς τον Ανδρέα Μιαούλη με ημερομηνία 30 Μαΐου 1829 (από το χειρόγραφο ημερολόγιο του πλοίου) (αρ. ενρ. 469)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ

Προγράμματα προσέγγισης και επικοινωνίας

Το Μουσείο Μπενάκη ιδρύθηκε το 1931 από τον Αντώνη Μπενάκη “προς καλλιτεχνική μόρφωσιν ευρυτέρου κοινού”. Ο πρώτος Κανονισμός Λειτουργίας του επέτρεπε την “δωρεάν είσοδον εις μαθητάς, σπουδαστάς του Πολυτεχνείου και φοιτητάς...”, αλλά όχι την “εις το Μουσείον είσοδον παιδων κάτω των δέκα ετών”. Σε αυτό το ίδιο μουσείο οργανώθηκαν, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, προγράμματα για παιδιά ηλικίας 7-12 χρόνων τα Χριστούγεννα του 1978, με την ευκαιρία του Παγκόσμιου Έτους του Παιδιού.

Mε πρωτοβουλία της κ. Αιμιλίας Καλλιγά-Γερούλανου, Υπεύθυνης τότε του Φωτογραφικού Αρχείου και εγγονής του Ιδρυτή, εφαρμόστηκαν από το Φωτογραφικό Αρχείο προγράμματα για παιδιά στη Λαογραφική, αρχικά, συλλογή, που σταδιακά επεκτάθηκαν και στις υπόλοιπες. Εντυχής συγκυρία στο εγχείρημα η ιδιαίτερη ευαισθησία σε θέματα εκπαίδευσης και η διορατικότητα του Διευθυντή του Μουσείου, καθηγητή κ. Αγγελού Δεληθρού, που στάθηκε πάντοτε στο πλευρό του Τμήματος και ενίσχυσε όλες τις επιλογές του. Πολύτιμη υπήρξε επίσης η συμμετοχή της Εύης Γεωργιάδη, η οποία κατόρθωσε να εξασφαλίσει πόρους από χορηγούς για την υλοποίηση όλων αυτών των δραστηριοτήτων. Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η συνεργασία του φιλακτικού προσωπικού, η συμπαράσταση των υπολοίπων Τμημάτων και η προσφορά των εθελοντών, πολλοί από τους οποίους προέχονταν από το Σωματείο των “Φίλων του Μουσείου Μπενάκη”.

Τα Εκπαιδευτικά Προγράμματα του Μουσείου Μπενάκη άρχισαν να λειτουργούν ως ανεξάρτητο Τμήμα από το 1985. Στόχος τους, όπως πάντα, είναι η επαφή με το μουσείο, η ανάπτυξη της παρατηρητικότητας και της κρίσης, η καλλιέργεια του καλλιτεχνικού αισθητηρίου, η δημιουργία. Το Τμήμα απευθύνεται τόσο σε παιδιά όσο και σε ενηλίκους.

Διοργανώνει εκπαιδευτικά προγράμματα για άτομα 5-17 χρόνων, στα οποία μπορούν να συμμετάσχουν ως σχολικές ομάδες, αλλά και μεμονωμένα. Η γνωριμία με την κάθε συλλογή γίνεται με επιλεκτική παρουσίαση των αντικειμένων, ενώ συνοδεύεται από συμπλήρωση φυλλαδίων με δραστηριότητες, ελεύθερη κίνηση στο χώρο ή δημιουργική απασχόληση στο Εργαστήρι του Τμήματος. Στις σχολικές ομάδες, που δεν υπερβαίνουν τα 30 άτομα, εφαρμόζονται δύο τρόποι επίσκεψης: το εκπαιδευτικό πρόγραμμα και η εκπαιδευτική επίσκεψη. Στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα η παρουσίαση γίνεται στην ομάδα από τον εκπαιδευτή του μουσείου, ενώ στην εκπαιδευτική επίσκεψη από τον

ίδιο τον εκπαιδευτικό, μετά από σεμινάριο στο οποίο καλείται να συμμετάσχει, ώστε να γνωρίσει σύγχρονους τρόπους μουσειακής εκπαίδευσης, αλλά και τη συλλογή στην οποία θα κινήσει τους μαθητές του. Σε όλες τις σχολικές ομάδες που επισκέπτονται το Μουσείο δανείζεται εκπαιδευτικό υλικό προετοιμασίας. Εκπαιδευτικό υλικό συνοδεύει επίσης και τις προσωπινές εκθέσεις, ώστε οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές να έρχονται κατάλληλα προετοιμασμένοι. Οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να δανείζονται από το Τμήμα βιβλία τέχνης, διαφάνειες και μουσειοσκευές, εκπαιδευτικό δηλαδή υλικό μέσα σε μικρές βαλίτσες, που μπορούν να επεξεργαστούν στο σχολείο τους.

Στα δελτία αξιολόγησης που συμπληρώνουν οι εκπαιδευτικοί μετά την επίσκεψη τους επισημαίνεται η φιλική ατμόσφαιρα, η παιδαγωγική προσέγγιση, ο άψογος τρόπος συνεργασίας, η οργάνωση, η συνέπεια, αλλά παράλληλα και η δυσκολία στην εξασφάλιση μιας προγραμματισμένης επίσκεψης. Σε όλα τα σχολεία αλλά και στα μεμονωμένα παιδιά τηρείται η σειρά προτεραιότητας, είναι τόσο μεγάλη όμως η ζήτηση, που οι θέσεις συμπληρώνονται σε ελάχιστο χρονικό διάστημα.

Για μεμονωμένα παιδιά οργανώνονται στο Εργαστήρι του Τμήματος εκπαιδευτικές δραστηριότητες, σε συνεργασία πάντα με ειδικούς. Παράλληλα, λειτουργούν κύκλοι μαθημάτων για τη ζωγραφική (συνεργάτης: Μαρία Σωνιέ, ζωγράφος) και την κατασκευή κούκλας (συνεργάτης: Έφη Μπαρτσώτα, εικαστικός).

Η συνεχής παρουσία του Τμήματος στο εκπαιδευτικό γίγνεσθαι της χώρας είχε ως αποτέλεσμα την ανάθεση σε αυτό της μελέτης και του σχεδιασμού του τομέα της μουσειακής αγωγής για το πιλοτικό πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ, μια συνεργασία του Υπουργείου Παιδείας, του Υπουργείου Πολιτισμού και της Γενικής Γραμματείας

Η μουσειοσκευή “Χρόνης Μπότσογλου. Ένα ταξίδι στη μνήμη – Ένα ταξίδι στη μορφή”

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα στη Συλλογή Νεοτέρων Χρόνων

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα για παιδιά προσχολικής ηλικίας στη Συλλογή Νεοελληνικής Τέχνης

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα στη Συλλογή Χαρακτικών - παιδικό εργαστήριο χαρακτικής

“Οι Θεοί συνεδριάζουν στον Όλυμπο”. Παιδικό εργαστήριο κατασκευής κούνιας

Λαϊκής Επιμόρφωσης. Στα πλαίσια του Προγράμματος ΜΕΛΙΝΑ οργανώθηκαν προγράμματα για την παραδοσιακή ζωή και τέχνη σε 27 μουσεία σε όλη τη χώρα.

Το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Μουσείου Μπενάκη εφαρμόζει προγράμματα σε ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού και σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Συνεργάζεται με το Υπουργείο Παιδείας και το Υπουργείο Πολιτισμού, με φορείς, άλλα μουσεία και ιδρύματα, με μεταπτυχιακούς φοιτητές και σχολεία του εξωτερικού και συμμετέχει ενεργά σε συνέδρια και ημερίδες. Σχεδιάζει προγράμματα για τα παραδότυμα του Μουσείου που ανοίγουν σταδιακά στο κοινό, εκδίδει βιβλία για εκπαιδευτικούς και παιδιά, καθώς και παιχνίδια.

Ήδη από το 1989 οργανώνονται από το Τμήμα σεμινάρια ενηλίκων για παραδοσιακές τεχνικές και επαγγέλματα: “Η τεχνική της δυνατινής αγιογραφίας-φορητή εικόνα” με την Ανθή Βαλσαμάκη, αγιογράφο, “Κόσμημα: φόρμα-τεχνική” με τη Λίλα ντε Τούρες, εθνολόγο, “Η τεχνική της εγκαυστικής” με την Κατερίνα Περιψένη, ζωγράφο, “Γλυπτική: η τεχνική του αναγλύφου” και “Γλυπτική: η τεχνική του ολογλύφου”, με την Ευδοκία Παπουλή, γλύπτρια, “Η τεχνική της τοιχογραφίας”, με τον Άγγελο Μπλια, συντηρητή-αγιογράφο. Τα σεμινάρια αυτά, που διοργανώνονται δύο φορές το χρόνο, διαρκούν από οκτώ έως δώδεκα εβδομάδες.

Θα ήταν αδύνατη η λειτουργία του Τμήματος, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή όλων αυτών των προγραμμάτων, χωρίς τη συνεχή και έξω από τα συνήθη ωράρια εργασίας προσφορά των συναδέλφων του Τμήματος, καθεμία από τις οποίες έχει αναλάβει και ένα διαφορετικό εκπαιδευτικό τομέα από τις συλλογές του Μουσείου: της Μαρίας Χριστίνας Δεστούνη-Γιαννουλάτου, αρμόδιας για τη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Συλλογή, της Μαρίας Καρδούνακη-Βαποράκη, αρμόδιας για τη Νεοελληνική Συλλογή, της Χαρούλας Χατζηνικολάου, αρμόδιας για τη Συλλογή Ζωγραφικής και Χαρακτικών και της Μαρίας Ζαμενοπούλου, αρμόδιας για τη Συλλογή Νεοτέρων

Χρόνων. Συμπαραστάτες στο έργο του Τμήματος υπήρξαν πάντοτε οι εθελοντές. Σήμερα απασχολούνται εθελοντικά: η Αθηνά Τρύφων, η Εύη Γεωργίλη, η Αναστασία Φωτοπούλου, η Χριστίανα Στρίτη, η Ευθυμία Κρικώνη, η Δάφνη Τελειώνη, η Μαρία Βασιλοπούλου και η Αλεξάνδρα Σέλελη.

Για το ρόλο που διαδραματίζουν τα Εκπαιδευτικά Προγράμματα του Μουσείου Μπενάκη στα πολιτιστικά και εκπαιδευτικά δρώμενα της χώρας, και μάλιστα εντελώς δωρεάν, είναι ενδεικτικά τα στατιστικά στοιχεία της περασμένης χρονιάς. Κατά τη σχολική χρονιά 2002-2003 επισκέφθηκαν το Μουσείο, σε συνεργασία με το Τμήμα, 32.391 παιδιά. Από αυτά 6.550 παρακολούθησαν εκπαιδευτικό πρόγραμμα που παρουσίασαν εκπαιδευτές του Μουσείου στις μόνιμες συλλογές, 24.140 πραγματοποίησαν εκπαιδευτική επίσκεψη με ευθύνη των εκπαιδευτικών τους, 1.396 μαθητές επισκέφθηκαν τις προσωρινές εκθέσεις, 305 παιδιά συμμετείχαν στα παιδικά εργαστήρια. Έγιναν 1.171 αποστολές στα σχολεία δανειστικού υλικού προετοιμασίας πριν από την επίσκεψη, διανεμήθηκαν δωρεάν σε μαθητές 7.685 εκπαιδευτικά φυλλάδια, πραγματοποίησαν 14 απογευματινά σεμινάρια, τα οποία παρακολούθησαν 284 εκπαιδευτικοί, ενώ στα σεμινάρια ενηλίκων συμμετείχαν 112 άτομα. Οι μουσειοσκευές δανείστηκαν 140 φορές και η διδλιοθήρη κινήθηκε 112. Τα δημόσια σχολεία συμμετείχαν σε ποσοστό 82,7%, τα ιδιωτικά 13,3%, τα ειδικά 1,2%, πολιτιστικοί φορείς 1,1%, διάφορα άλλα ιδρύματα 1,7%. Από την Αθήνα και τα περίχωρα προερχόταν το 58,8%, από την επαρχία 30,6% και από το εξωτερικό 10,6%.

Μερικές φορές οι αριθμοί μπορούν να μιλάνε καλύτερα...

**Νίκη Ψαρράκη-Μπελεσιώτη
Αρχαιολόγος
Υπεύθυνη των Τμήματος
Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων**

“ΚΙ ΕΣΤΩ ΕΙΣ ΕΝΘΥΜΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΩΝ...”

Η “ΚΑΛΟΚΑΓΑΘΙΑ” ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ, ΤΟ ΙΔΕΩΔΕΣ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΑΝΑΒΙΩΣΗ

Στην Αθήνα, την πόλη που υπήρξε “η παιδευσις ολοκλήρου της Ελλάδος”, το αθλητικό ιδεώδες, οι νυψηλές ιδέες του “εν αγωνίζεσθαι” και της “καλοκαγαθίας” χάνονται στα βάθη των αιώνων. Τότε που η γόνιμη παράδοση των Αθηναίων σμύγει με τους μύθους των θεών και δημιουργούνται σύμβολα και αξίες διαχρονικές.

Η θριαμβευτική είσοδος του ολυμπιονίκη μαραθωνοδόρου Σπύρου Λούη
στο “καλλιμάρμαρον” Παναθηναϊκό Στάδιο στις 28 Μαρτίου 1896

Ο αρχαιότερος μύθος της πόλης αναφέρεται στον όμορφο αγώνα, τη γνωστή έριδα Ποσειδώνα και Αθηνάς, όπου οι δύο ολύμπιοι θεοί αγωνίστηκαν για την προστασία της Αθήνας. Παράλληλα με τους θεούς, στην πόλη της Παλλάδας (όπως και στη λοιπή Ελλάδα) και οι θνητοί αγωνίζονται σε αγώνες με χαρακτήρα ιερό για να τιμήσουν τη μνήμη των αληθιμόντων νεκρών. Είναι τα περίφημα “άθλα”, που περιγράφει γλαφυρά ο Όμηρος και θαυμάζουμε πάνω στα εντυπωσιακά νεκρικά αγγεία. Η συμμετοχή στα “άθλα” θεωρείται ιερόν καθήκον, γι' αυτό και δραδεύονται νικητές αλλά και νικημένοι. Πίστευαν τότε πως οι νέοι που αθλούνται αντλούν δύναμη από τους νεκρούς ήρωες, στη μνήμη των οποίων αγωνίζονται. Είχαν την πεποίθηση πως με την άθληση προκαλούν τη γονιμότητα της γης, τη βλάστηση που δίνει ζωή.

Άλλα και οι Αθηναίοι αγωνίζονται για την ευφορία και ευκαρπία της αττικής γης. Θρυλείται πως ο Θησέας για να τιμήσει το

Διόνυσο και την Αθηνά ίδρυσε τη γιορτή των Οσχοφορίων. Κατά τη διάρκεια αυτής της τελετής του τρυγητού, πανηγυριστές, που κρατούσαν συμβολικά μία αληματόθεργα, έπαιρναν μέρος σε αγώνα δρόμου. Την ίδια εποχή, στην Αθήνα των μυκηναϊκών χρόνων, εξελίσσεται η ιδέα της ευγενούς άμιλλας με την καθιέρωση της τέλεσης των Παναθηναϊκών αγώνων. Πρόκειται για τους λαμπρότερους αγώνες του αθηναϊκού λαού, με τους οποίους τιμάται η πολιούχος θεά Αθηνά. Μάλιστα οι Αθηναίοι, για να αινήσουν το κύρος των Παναθηναίων, θεώρησαν ως ιδρυτές τους το μυθικό βασιλέα Ερεχθέα και τον ήρωα Θησέα. Η παράδοση λέει πως ο Ερεχθέας αποκάλεσε αρχικά τη γιορτή Αθηναϊα, καθώς είχε μόνον τοπική εμβέλεια. Αργότερα, όταν ο Θησέας συνέωσε όλους του οικισμούς και τους δήμους της Αττικής με κέντρο την Αθήνα (“Συνοίκια”), τότε ονομάστηκαν Παναθηναϊα.

Πάνδημος ο αθηναϊκός λαός γιορτάζει το σπουδαίο γεγονός με μεγαλοπρεπή πομπή και λαμπαδηδρομία, με αγώνες χορού (πυροί-

χη), αγώνες ευανδρίας, γυμνικούς, ιππικούς, λεμβοδρομίες (νεών άμιλλα), αλλά και αγώνες μουσικούς με πνευματικό περιεχόμενο. Αντή η μεγαλειώδης γιορτή, που συνοδεύεται από σημαντικούς αγώνες, θα σημαδέψει την ιστορία της πόλης και θα περάσει στην αιωνιότητα μέσα από τη μοναδική ζωφόρο του Παρθενώνα.

Οι Αθηναίοι, λοιπόν, αγωνίζονται και με τον αγώνα τον καλόν τιμούν τους θεούς, τους προσφιλείς “ταξιδεμένους στο λιμάνι του Άδη”, καθώς και μεγάλα γεγονότα. Σύμφωνα με τα ιστορικά δεδομένα ήδη από τα τέλη του 8ου αι. π.Χ., στην Αθήνα διδάσκεται επιτυχώς η αγωγή των πολιτών. Ξεκινά από την παιδική ηλικία και δεν έχει ημερομηνία λήξης. Στα γυμνάσια και στις παλαιότερες διδάσκεται μουσική, χορός, αθλητική άσκηση, που συνδυάζονται με τη διδασκαλία της γραφής. Με την πάροδο του χρόνου η αγωγή των Αθηναίων εμπλουτίζεται με περισσότερα στοιχεία πνευματικής καλλιέργειας. Αυτή η επιτυχής αθηναϊκή αγωγή στοχεύει στην “καλοκαγαθία”. Τη δημιουργία του ωραίου (“καλού”) και του ενάρετου γενναίου (“ογαθού”) πολίτη. Για τους Αθηναίους πλέον η “καλοκαγαθία” είναι στάση ζωής, είναι η συνισταμένη ενός ολόκληρου πολιτισμού...

Η διαφορετικότητα των αγώνων της αρχαιότητας

Ο “καλός καγαθός” έλληνας αθλητής της αρχαιότητας αγωνίζεται τον αγώνα τον καλόν για τη θεότητα. Για να τιμήσει τον θεό, που είναι η ανώτατη αρχή των αγώνων (αγώνες όπου άρχει ο θεός και όχι η Ολυμπιακή Επιτροπή...).

Οι αγώνες δεν είναι μόνον αθλητικοί. Είναι συνάμα αγώνες μουσικοί, θεατρικοί, αγώνες με πνευματικό περιεχόμενο. Ιδέες και αξίες, που διδάσκει η αθηναϊκή αγωγή, ξεκινούν από την πόλη της Παλλάδας, γίνονται αποδεκτές οικουμενικά και καθιερώνονται σε όλους τους αγώνες πανελλήνιας εμβέλειας, στην Ολυμπία (Ολύμπια), τους Δελφούς (Πύθια), την Ισθμία (Ισθμια) και τη Νεμέα (Νέμεα).

Η αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων

Η ιδέα της αναβίωσης του ολυμπιακού ιδεώδουν, παράλληλα με την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων, είναι παλαιότερη του 1896. Οφείλεται στον μεγάλο ευεργέτη και πατριώτη Ευάγγελο Ζάππα. Με την προτροπή και επιχορήγησή του στις 15 Νοεμβρίου του 1859 γιορτάστηκαν στην τότε πλατεία Λουδοβίκου –νυν πλατεία Κουμουνδούρου και Ελευθερίας– τα Ολύμπια. Πρόκειται για την πρώτη προσπάθεια τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων, πανελλαδικής εμβέλειας. Αυτοί οι αγώνες τελέστηκαν με κάθε επισημότητα και – κατά τη νεοελληνική συνήθεια – με παντελή έλλειψη οργάνωσης. Άλλωστε, κατά τον I. E. Χρυσάφη (ιστορικό του αθλητισμού), ήταν εποχή που ελάχιστα τους ενδιέφερε η άθληση και λόγω άγνοιας “αντί να επιλέγουν αγωνίσματα και παιγνίδια από τις ξωτανές ακόμα παραδόσεις των κλεφτών της τουρκοκρατίας, οι λόγιοι οργανωτές υπερπήδησαν αιώνας αιώνων και ανακάλυψαν αγωνίσματα μέσα από τα λεξικά”... Ευτυχώς, ο εμπνευστής και χορηγός Ευαγγέλης Ζάππας δεν πτοήθηκε από την παταγάδη αποτυχία και συνέχισε να χρηματοδοτεί. Ακολούθησαν και άλλες απόπειρες, χωρίς επιτυχία, κατά τους χρόνους 1870 και 1875. Ωστόσο, οι Ζάππειες Ολυμπιαδές παρά τις αδυναμίες τους αποτέλεσαν το βασικό πυρήνα της γέννησης των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων. Συνάμα όρισαν το θεωρητικό και λειτουργικό τους πλαίσιο.

Κι ενώ συμβαίνουν αυτά στην Αθήνα, στην Ευρώπη τα κινήματα του οιμαντισμού και του κλασικισμού, αλλά και η συγκίνηση που προκάλεσαν οι ανασκαφές στην Ολυμπία, συνέβαλαν στην ανάπτυξη ιδεών που οδήγησαν στην αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων. Το 1894 στο Παρίσι ιδρύεται η πρώτη Ολυμπιακή Επιτροπή με πρόεδρο το λόγιο Δημήτριο Βικέλα (1835-1908) και γενικό γραμματέα τον αρχαιολάτρη Pierre de Coubertin (1863-

Αρχαία Ολυμπία, η Παλαιάστρα, όπου προπονούνταν οι αθλητές στην πάλη, το άλμα και την πυγμή

1937). Ο Βικέλας πείθει την επιτροπή για την τέλεση των πρώτων Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα.

Για τους Έλληνες η ανάληψη της Ολυμπιαδας θεωρείται μοναδική ευκαιρία εθνικής ανάτασης και ανάστασης. Η Αθήνα, με την τεράστια πνευματική κληρονομιά, γίνεται ξάφνου κέντρο παγκοσμίου ενδιαφέροντος. Ωστόσο, η οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά δυσχερής και όλα επαφίενται στη φιλοπατρία και ευεργεσία των πλουσίων Ελλήνων. Πρώτος ανταποκρίνεται στο πάτριο κάλεσμα ο Γεώργιος Αβέρωφ (1818-1899), Ήπειρωτής εγκατεστημένος στην Αλεξάνδρεια, που διαθέτει χρήματα για την ανακατασκευή και αναμαρμάρωση του Παναθηναϊκού Σταδίου. Η αρχική Οργανωτική Επιτροπή ελάχιστα απέδωσε, γι' αυτό και ο διάδοχος Κωνσταντίνος ανέλαβε να στελεχώσει εννέα ειδικές επιτροπέies που θα αναλάμβαναν την οργάνωση, την προπαρασκευή και τέλεση των Αγώνων.

Στις 25 Μαρτίου του 1896 έγινε η τελετή έναρξης με κάθε λαμπρότητα μέσα στο κατάμεστο καλλιμάρμαρον πλέον Στάδιο, παρουσία 60.000 θεατών. Τότε πρωτακούστηκε ο περίφημος Ολυμπιακός Ύμνος, που έγραψε ο ποιητής Κωστής Παλαμάς (1859-1943) και μελοποίησε ο Κερκυραίος Σπύρος Σαμάρας. Χορωδία διακοσίων ατόμων έφαλλε τον ύμνο που ακούστηκε για δεύτερη φορά κατά τη Μεσολυμπιάδα του 1906. Αργότερα, στην Ολυμπιαδα του Τόκιο, το 1964, καθιερώθηκε ως ο επίσημος Ύμνος των Αγώνων.

Η Ολυμπιαδα διήρκεσε εννέα ημέρες και λαμπρύνθηκε με καλλιτεχνικές εκδηλώσεις εντυπωσιακές. Σπουδαιότερη μέρα για τους Έλληνες αναδείχθηκε αυτή των Μαραθωνοδρόμων, όπου διακρίθηκαν πρώτος ο μαρουσιώτης νερουλάς Σπύρος Λούης και δεύτερος ο Χαρούλας Βασιλάκος. Ο εορτασμός στέφθηκε με μεγάλη επιτυχία. Η αναγεννημένη Αθήνα είχε καταξιωθεί στις καρδιές των ανθρώπων όλης της οικουμένης.

Στα 1900 τελέστηκαν στον Παρίσι οι δεύτεροι Ολυμπιακοί Αγώνες που είχαν πολύ μεγάλη διάρκεια (πεντέμια μηνών!) και συνεπάς η διαδικασία χαλάρωσε. Οι τρίτοι Ολυμπιακοί Αγώνες (1904) έλαβαν χώρα στην Αμερική, στο Saint Louis, με ελάχιστη συμμετοχή Ευρωπαίων (λόγω αποστάσεως) και πολλά παρατρόγυνα. Ο τότε πρόεδρος de Coubertin ήταν πολύ δυσαρεστημένος για τη φθίνουσα πορεία της Ολυμπιακής Ιδέας. Για να της προσδώσει λοιπόν την παλαιότερη αύγη, αποφάσισε την τέλεση μιας Μεσολυμπιάδας στην Αθήνα. Έτσι, δύο χρόνια μετά τους Αγώνες του Αγίου Λουδοβίκου, στα 1906, γιορτάστηκε με τη γνώριμη αλλοτινή επιτυχία η Μεσολυμπιάδα των Αθηνών. Πραγματικά, ο τόπος που γέννησε το αθλητικό ιδεώδες μετάγγισης νέο παλμό στους Αγώνες και προήγαγε το ολυμπιακό κίνημα.

Άρτεμις Σκουμπουρδή

FOR OUR FOREIGN FRIENDS

FRIENDS' ACTIVITIES

LECTURES

At the beginning of the year, the writer presented "Topography of ancient Byzantium and of the byzantine Royal City". This outlined the most significant stages of the development of that urban complex, according to existing sources. At the end of the month, Dioni Dodi spoke on the theme of "200 years of Greek presence in the India". She presented the history of the Greek community there, drawing on evidence from her own experience. This led her to write a monograph on the subject.

FAMILIARISATION WITH OUR MUSEUM

The need to acquaint ourselves with the programs of various departments of our museum led us to organise the following visits: to the Department of Educational Programs, to the Battleship G. Averof, to the jewellery collections of the 17th-19th centuries and to the Archives of the Department of Neohellenic Architecture. The Friends were sole sponsors of the fourth concert in the events held in memory of Giannis A. Papaioannou, surrounded by items from the department of Historical Archives.

EXCURSIONS

Acharnae and Eleusis: two important archaeological sites in Western Attica. We were guided around the domed tomb of Acharnae, dating from the 13th-14th century B.C., the temple of Dimitra and the Archaeological Museum of Eleusis.

Mycenae and Tyrins: tour of the new archaeological museum at Mycenae and the acropolis, the treasure of Atreus and nearby Tyrins. Monastery of Hosios Loukas Steriotis: tour of this unique example of ecclesiastical architecture: the church of the Holy Virgin from the 10th century, the main church from the 11th century and the ancillary buildings.

Stavros I. Arvanitopoulos

VISITS TO MUSEUMS AND CULTURAL INSTITUTES OF ATHENS

There has been a full program of events in the last six months, including tours of 14 institutes, one museum and 4 exhibitions. At the Eugenidion Foundation, members were given a guided tour of the extensively renovated planetarium. The Friends learnt about trends in modern art through visits to two exhibitions at the National Museum of Contemporary Art: "Synopsis: 3 Testimonies between mythmaking and reality" and "7 + 7, from the collections of the NMCA". Two groups of Friends were given guided tours to "OUTLOOK" and experienced at first hand the works at this exhibition, whose originality was stunning. In addition, the brand new building of the Benaki Museum at Piraeus avenue also made a great impression on the visitors. Another visit of note was to the *Lykeion Hellinidon*, where Ms K. Daskalaki spoke to those present about the history of the foundation of the Lyceum by Kalliroi Parren, and the activities it hosts. Two groups of the "Friends" visited "The Light of Apollo" at the National Gallery, an exhibition which consisted of works from 160 museums from all over the world dating from the 14th to the mid 16th century. At the Epigraphic Museum 25 members admired the 13.485 inscriptions from Attica, and particularly from Athens. They were pleasantly surprised by the reorganisation of the space in accordance with the demands of a modern museum. The newly constructed building of the State Archives provides exceptional facilities for the storage

and safekeeping of the documents relating to our history. "The Friends" took the opportunity to visit the exhibition of archive material of recent history.

Stavros I. Arvanitopoulos, Efi Kalliga, Lena Hatzipetrou, Anthi Valsamaki, Roxanni Tsimbiropoulou, Linos G. Benakis

THE EFSTATHIOS FINOPOULOS COLLECTION

The Efstathios Finopoulos collection comprises, without doubt, an expression not only of a deep love of books, but also of a conscious effort to collect every written or pictorial record of bygone Greece. His decision to entrust the future use and fate of his collection to the museum is a huge honour. The collection consists of more than 14,000 books and magazines, approximately 3,720 finely engraved maps, designs and oil paintings, 3,400 archive documents, 600 photographs and 56 embroideries of various uses. Of particular significance are the travel writings giving the impressions of travellers visiting Greece and the wider region, especially the Eastern Mediterranean. Also notable are the publications which document the Greek Revolution and the reign of King Otto. The Benaki Museum assigned a team of its staff to catalogue the material so that it can be accurately valued. The collector who worked so hard to gather this superb material is actively involved in the process and is tireless in supervising its organisation. All his efforts are leading to the realisation of this goal and for this reason we owe a debt of gratitude to Efstathios Finopoulos.

Pitsa Tsakona

EDUCATIONAL PROGRAMS AT THE BENAKI MUSEUM

The Benaki museum was founded in 1931 by Antonis Benakis. Programs for children between 7-12 years of age were first organized in 1978. Subsequently, on the initiative of Mrs Kalliga-Geroulanou, these activities expanded and the department has functioned independently since 1985, catering for both children and adults through school and individual visits. Programs are arranged for groups with special needs in conjunction with other agencies through the MELINA project, and we also produce books and games. Statistics show, to our satisfaction, that everybody's efforts are being rewarded.

Niki Psarraki-Belesioti

THE RIGHTEOUSNESS OF ATHENIAN SPIRITUAL EDUCATION, THE IDEAL OF THE OLYMPIC SPIRIT AND ITS REVIVAL

The creation of the city of Athens is linked to a beautiful myth. Participation in the famed athletic events forms the basis of the Athenians' worship of their Gods and heroes. The aim of the Athenian spiritual education was to develop "right-eousness", in other words, the creation of the good and virtuous citizen. The games are a means of communicating cultural ideas and values too, as they contained musical and theatrical events. The idea of reviving the Olympic ideal is credited to the benefactor E. Zappas, around 1859. Although his attempts were unsuccessful, the European movements of humanism and classicism brought about the foundation of the first Olympic Committee. As a result the first modern Olympic games were held in Athens.

Artemis Skoumbourdi

ΝΙΚΟΣ ΣΚΑΛΚΩΤΑΣ ΕΝΑΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ

Mια τόσο σημαντική επέτειος, όπως η συμπλήρωση 100 χρόνων από τη γέννηση του Νίκου Σκαλκώτα (1904-1949) δεν θα μπορούσε να περάσει απαρατήρητη. Το Μουσείο Μπενάκη, σε συνεργασία με το Δήμο Αθηναίων, την Εθνική Λυρική Σκηνή, το Ινστιτούτο Goethe, το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών και τη Σουηδική Πρεσβεία διοργανώνει ένα μεγάλο αφιέρωμα στη ζωή, το έργο και τις συνθήκες υπό τις οποίες έζησε και έδρασε ο μεγάλος δη-

μιουργός. Οι ποικίλες εκδηλώσεις θα εξαπλωθούν στο νέο κτήριο του Μουσείου στην οδό Πειραιώς 138, στην Τεχνόπολη (Γκάζι), στο Ινστιτούτο Goethe, στην Αίθουσα Δημήτρη Μητρόπουλου και τη νέα Αίθουσα Αλεξάνδρας Τριάντη του Μεγάρου Μουσικής.

Σχεδιάζεται η έκδοση πολυυσέλιδου διγλωσσού πολυτελούς τόμου με εκτεταμένα κείμενα μουσικών, συνθετών, μουσικολόγων, ιστορικών της τέχνης, θεατρολόγων, κριτικών χορού, μέσα από τα οποία θα αναλύεται το έργο του συνθέτη και οι κοινωνικές, πολιτικές, καλλιτεχνικές και πνευματικές συγκυρίες της εποχής του.

Στο κτήριο της Πειραιώς προγραμματίζεται η μεγάλη έκθεση, που θα παρουσιάζει το κλίμα καθημιάς από τις τρεις περιόδους της ζωής του: της γεμάτης αισιοδοξίας, οράματα και υψηλούς στόχους Ελλάδας των αρχών του 20ού αι. (1904-1921), του μεσοπολεμικού Βερολίνου, κέντρου των καλλιτεχνικών θεμάτων και των πνευματικών αναζητήσεων της Ευρώπης και χώρου μαθητείας και δράσης των σημαντικότερων εκπροσώπων της ευρωπαϊκής και ελληνικής διανόησης

και τέχνης ως την άνοδο του Ναζισμού (1921-1933), και της βασανιστικής για το συνθέτη, άκρως συντηρητικής και αντιδραστικής ατμόσφαιρας που διαμορφώθηκε στην Ελλάδα μετά τη συντριβή των ελπίδων με τη Μικρασιατική Καταστροφή, την επιβολή του μεταξικού καθεστώτος, την Κατοχή και τον Εμφύλιο Πόλεμο (1933-1949).

Στον ίδιο χώρο, αλλά και στο Μέγαρο Μουσικής και στο Ινστιτούτο Goethe θα φιλοξενηθούν μουσικές εκδηλώσεις και παραστάσεις χορού, στις οποίες θα συμμετάσχουν οι εγγονές του συνθέτη, επαγγελματίες διοικούντες Εύνα και Άννα Λήνταλ, το Corps de Ballet της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, το Ensemble Intercontemporain, η Καμεράτα-Ορχήστρα των Φύλων της Μουσικής, το Νέο Ελληνικό Κουαρτέτο, η Συμφωνική Ορχήστρα του Δήμου Αθηναίων, ο πιανίστας Geoffrey Douglas Madge και άλλοι σολίστ.

Την επιμέλεια του αφιερώματος ανέλαβε ο συνθέτης Χάρης Βρόντος. Ο μεγάλος κύκλος εκδηλώσεων θα ξεκινήσει το Νοέμβριο 2004 και θα διαρκέσει έως το Φεδρουάριο 2005.

ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ

Το Μουσείο Μπενάκη και τα Βυζαντινά Μουσεία της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης συνεχίζουν τις προσπάθειες για την εξεύρεση των χρημάτων που απαιτούνται προκειμένου να παραμείνει στην Ελλάδα ο βυζαντινός θησαυρός των εννέα αστρονέντων πιάτων του 12ου αιώνα (βλ. Ενημερωτικό Δελτίο Γ'/2003, σ. 13). Χάρη στην ανταπόκριση ιδιωτών και φορέων έχει ήδη μαζευτεί το ήμισυ σχεδόν του ποσού που πρέπει να εξασφαλίσουν τα τρία μουσεία, ενώ το υπόλοιπο ποσό θα καλυφθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Θυμίζουμε στους φίλους μας ότι το συνολικό κόστος της αγοράς ανέρχεται στα €2,200,000, το οποίο θα καλυφθεί ισόποσα από το Υπουργείο και την ιδιωτική χρηματοδότηση. Τα τρία μουσεία απευθύνουν ακόμη μία φορά έκκληση στους Φίλους τους, να συνδράμουν γενναιόδωρα σε αυτή την προσπάθεια.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

DVD-ROM "GREECE AT THE BENAKI MUSEUM"
(DVD-ROM "Η ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ")

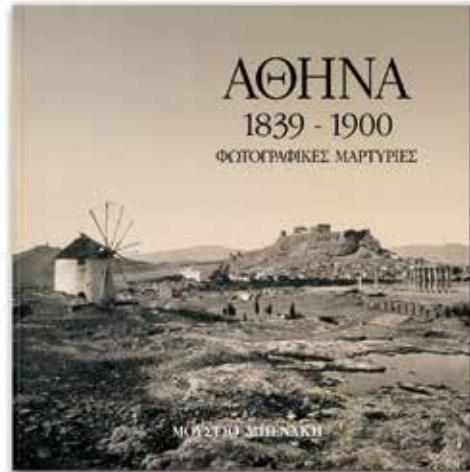
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος έκδοσης: 2004
ISBN: 960-8347-10-6
(αγγλικά)

ΓΙΑΝΝΗΣ
Α. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
Ο ΣΥΝΘΕΤΗΣ -
Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ.
ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ
ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ

Μουσείο Μπενάκη
(Ιστορικά Αρχεία)
Χρόνος έκδοσης: 2004
ISBN: 960-8347-11-4
(ελληνικά)

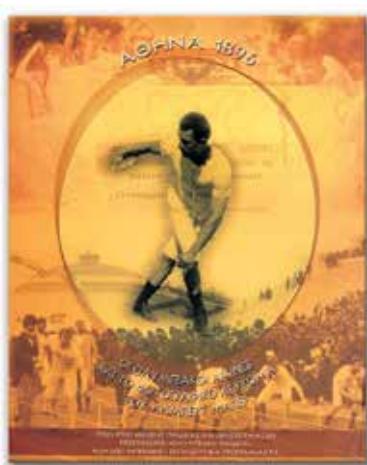

ΣΟΦΙΑ ΒΑΡΗ
Μουσείο Μπενάκη,
Εκδόσεις Αδάμ/Πέργαμος
Χρόνος έκδοσης: 2004
ISBN: 960-8347-12-2
(δίγλωσσο: ελληνικά/
αγγλικά)

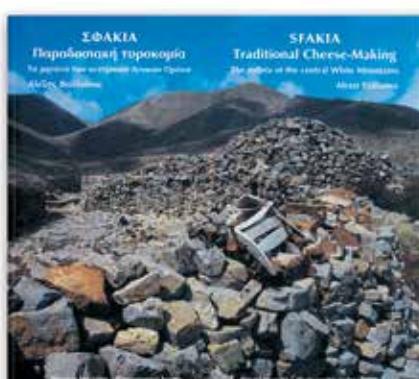

ΑΘΗΝΑ 1839-1900. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

Φ. Κωνσταντίνου, Αλ. Τσίργιαλου (επιμ.)
Μουσείο Μπενάκη (Φωτογραφικό Αρχείο)
Χρόνος έκδοσης: 2003
ISBN: 960-8347-07-6
(ελληνικά)

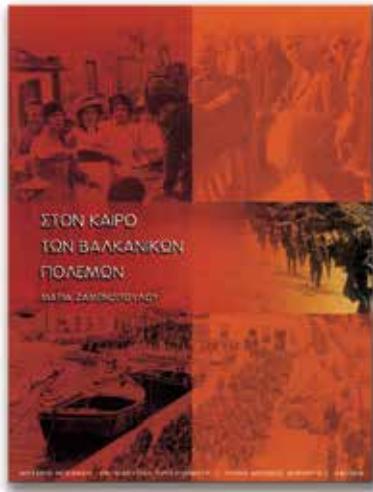

ΑΘΗΝΑ 1896.
ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ
ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΟΥ
ΆΛΜΠΕΡΤ ΜΑΤΙΕΡ
Μ. Ζαμενοπούλου
Μουσείο Μπενάκη
(Τμήμα Εκπαιδευτικών
Προγραμμάτων)
Χρόνος έκδοσης: 2003
ISBN: 960-7671-42-2
(ελληνικά)

Χρόνος έκδοσης: 2003
ISBN: 960-8347-03-3
(δίγλωσσο: ελληνικά/αγγλικά)

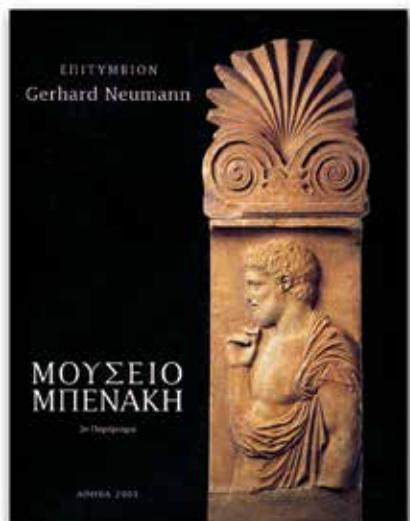
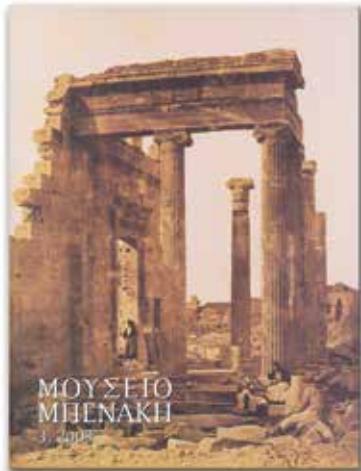
ΣΦΑΚΙΑ,
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ
ΤΥΡΟΚΟΜΙΑ,
ΤΑ ΜΗΤΑΤΑ
ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ
ΛΕΥΚΩΝ ΟΡΕΩΝ
Ειρ. Μπουντούρη,
Α. Βαλλιάνος,
Χρ. Βαλλιάνος
(επιμ.)
Μουσείο Μπενάκη
(Φωτογραφικό Αρχείο)

**ΣΤΟΝ ΚΑΙΡΟ
ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ
ΠΟΛΕΜΩΝ**
M. Ζαμενοπούλου
Μουσείο Μπενάκη (Τμήμα
Εκπαιδευτικών Προγραμ-
μάτων)
Χρόνος έκδοσης: 2004
ISBN: 960-7671-44-9
(ελληνικά)

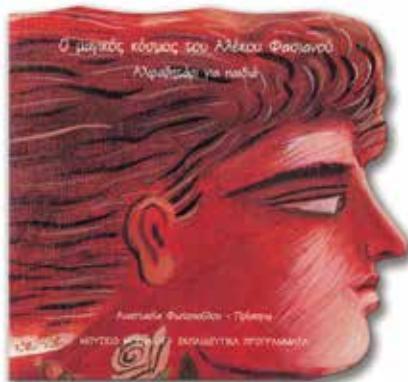
ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ 3, 2003

Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος Έκδοσης: 2004
ISSN: 1109-4109
Χορηγός: Χάρη στη
γενναιόδωρη οικονομική
δωρεά της αείμνηστης
Μαγδαληνής
Αγγελοπούλου
(ποιητήγμασσο: ελληνικά
/αγγλικά/γαλλικά)

**ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΝ
GERHARD
NEUMANN**
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος Έκδοσης:
2003
ISSN: 1109-4109,
ISBN: 960-8347-09-2
Χορηγός: Χάρη στην
οικονομική συνδρομή
φίλων του Μουσείου
(ποιητήγμασσο: ελ-
ληνικά/γερμανικά/
ιταλικά)

**Ο ΜΑΓΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΑΛΕΚΟΥ
ΦΑΣΙΑΝΟΥ**
Αναστασία
Φωτοπούλου-
Πρίγκηπα
Μουσείο Μπενάκη
(Τμήμα Εκπαιδευτικών
Προγραμμάτων)
Χρόνος έκδοσης: 2004
ISBN: 960-7671-45-7
(ελληνικά)

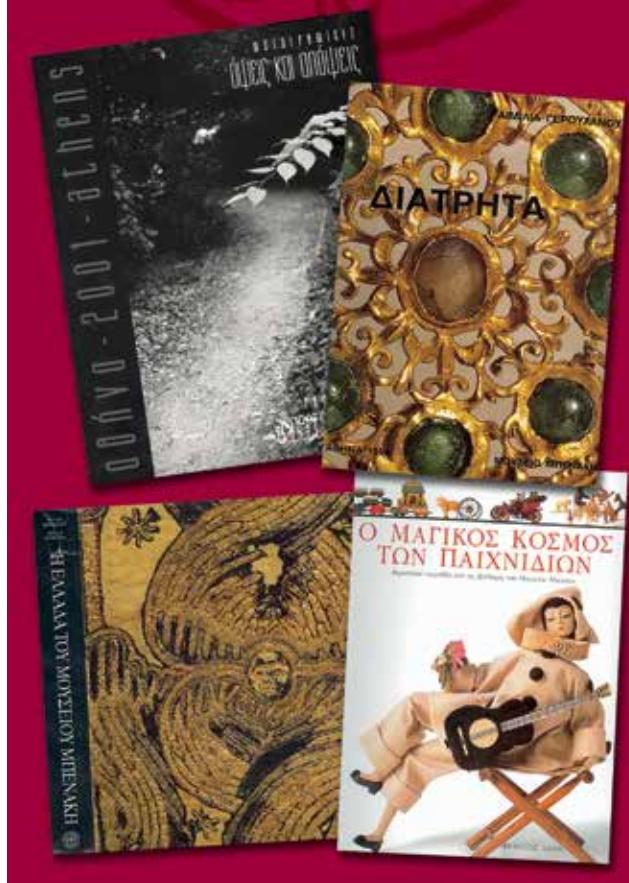

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΠΤΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ!!!

Στο Γραφείο των Φίλων διατίθενται
όλες οι εκδόσεις του Μουσείου
με τιμή μειωμένη κατά **20%**
ειδικά για τα μέλη του Σωματείου

Οι εξαιρετικής ποιότητος μονογραφίες, με επιστημονικώς
τεκμηριωμένο, πολυποίκιλο περιεχόμενο, οι κατάλογοι
των περιοδικών εκθέσεων, οι συλλογικοί τόμοι,
ο οπτικός δίσκος (DVD-ROM) "Η Ελλάδα του Μουσείου
Μπενάκη", αποτελούν πολύτιμα προσωπικά αποκτήματα
και συγχρόνως εξαίρετη επιλογή
για την προσφορά σε οικείους και φίλους.

Ενημερωτικό Δελτίο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, 106 74 Αθήνα
Τηλ.: 210-7229958, Fax: 210-7298183, E-mail: friendbm@hol.gr
Ώρες Γραμματείας: Δευτέρα - Παρασκευή 9-2 μ.μ.

Συντακτική Επιτροπή:
Διοικητικό Συμβούλιο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη
Υπεύθυνος σύνταξης: Σταύρος Ι. Αρδανιτόπουλος

Γραμματεία: Μαριέλλα Τσαλδάρη-Βέλιου

Art Director: Κωνσταντίνος Αρδανιτόπουλος
Παραγωγή: ARTECH ΕΠΕ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΤΗΡΙΟ

20 Ιουλίου – 26 Σεπτεμβρίου
“Διάλογος Ανατολής και Δύσης”
Εικόνες και χειρόγραφα από τη Μονή Σινά

ΚΤΗΡΙΟ ΟΔΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

15 Ιουνίου – 30 Αυγούστου
Περίπλους. 12 φωτογράφοι του
Μάγκνουμ στη σύγχρονη Ελλάδα

22 Ιουνίου – 17 Οκτωβρίου
Πτυχώσεις. Από το αρχαίο ελληνικό
ένδυμα στη μόδα του 21ου αιώνα

1 Ιουλίου – 5 Σεπτεμβρίου
Our Place: Indigenous Australia Now

ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ

Κουμπάρη 1, Αθήνα
Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή,
Σάββατο: 9:00-17:00,
Πέμπτη: 9:00-24:00,
Κυριακή: 9:00-15:00
Τηλ. κέντρο: 210-36 71 000,
Fax: 210-36 71 063

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Κουμπάρη 1, Αθήνα
Δεύτερα - Παρασκευή: 9:00-15:00
Τηλ.: 210-36 21 027 – 029,
Fax: 210-36 42 216

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

Εμμανουήλ Μπενάκη 38 και
Στεφάνου Δέλτα, Κηφισιά
Δευτέρα – Παρασκευή: 10:00-14:00
Τηλ.: 210-80 79 878,
Fax: 210-62 06 700

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, Αθήνα
Δευτέρα-Παρασκευή: 9:00-15:00
(κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόσης)
Τηλ.: 210-72 11 033, Fax: 210-72 28 465

ΑΡΧΕΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Βαθαωρίου 4, Αθήνα
Δευτέρα, Τετάρτη: 10:00-13:00
(κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόσης)
Τηλ.: 210-36 28 164, Fax: 210-36 28 164

ΝΕΟ ΚΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ

Πειραιώς 138, Αθήνα
Δευτέρα-Κυριακή: 10.00-20.00

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣLΑMΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Διπύλου 12 και
Πλατεία Αγίων Ασωμάτων 22
Τρίτη-Κυριακή: 9.00-15.00
Τηλ.: 210-3225550